

**UNIA EUROPEJSKA
- PERSPEKTYWY
SPOŁECZNO-EKONOMICZNE
ROCZNIK NAUKOWY NR 7/2015**

**UNIA EUROPEJSKA
- PERSPEKTYWY
SPOŁECZNO-EKONOMICZNE**

ROCZNIK NAUKOWY NR 7/2015

ROCZNIK NAUKOWY
POŚWIĘCONY PRIORYTETOM POLITYCZNYM
KOMISJI EUROPEJSKIEJ W 2015 R.
POD REDAKCJĄ DR MARZENY SOBCZAK-MICHAŁOWSKIEJ
I DR KAROLINY MARCHLEWSKIEJ-PATYK

PUBLIKACJA PRZYGOTOWANA ZOSTAŁA PRZY WSPÓŁPRACY
PUNKTU INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT – TORUŃ
ORAZ WYŻSZEJ SZKOŁY GOSPODARKI

PUBLIKACJA JEST WSPÓŁFINANSOWANA
ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH DOTACJI
DLA PUNKTÓW INFORMACJI PUBLICZNEJ
„SIEĆ PUNKTÓW INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT”
W LATACH 2013–2017

RECENZENCI NAUKOWI TOMU 7/2015

- Prof. dr hab. Czesław Maj
- Prof. dr hab. Jacek Knopek

REDAKCJA NAUKOWA TOMU 7/2015

- Dr Marzena Sobczak-Michałowska
- Dr Karolina Marchlewska-Patyk

RADA NAUKOWA ROCZNIKA

„UNIA EUROPEJSKA – PERSPEKTYWY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE”

- Prof. dr hab. Roman Bäcker – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Zbigniew Czachór – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
- Prof. dr Erol Esen – Akdeniz University in Antalya, Akdeniz Üniversitesi
- Prof. dr hab. Lorant David – Károly Róbert College, Gyöngyös
- Prof. dr hab. Zdzisław Mach – Uniwersytet Jagielloński
- Prof. dr hab. Krystyna Michałowska-Gorywoda – Szkoła Główna Handlowa
- Prof. dr hab. Andrzej Kaleta – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr Aleksander Kozlov – Saint Petersburg State Polytechnical University
- Prof. dr Mathias Moersch – Hochschule Heilbronn
- Prof. dr hab. Krzysztof Piątek – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Wielisława Warzywoda-Kruszyńska – Uniwersytet Łódzki
- Prof. dr hab. Grażyna Ulicka – Uniwersytet Warszawski
- Prof. dr hab. Andrzej Szahaj – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Zenon Wiśniewski – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Ryszard Zięba – Uniwersytet Warszawski

ZESPÓŁ REDAKCYJNY ROCZNIKA

„UNIA EUROPEJSKA – PERSPEKTYWY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE”

- REDAKTOR NACZELNY
dr Karolina Marchlewska-Patyk
- ZESPÓŁ TEMATYCZNY (REDAKTORZY MERYTORYCZNI)
dr Michał Cichoracki
Prof. WSG dr Marek Chamot
dr Karolina Marchlewska-Patyk
Prof. WSG dr Marzena Sobczak-Michałowska
dr Ilona Urbanyi-Popiołek
dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka
- SEKRETARZ
mgr Joanna Wójtowicz
- KOREKTA JĘZYKOWA
mgr Elżbieta Rogucka – język polski
mgr Edyta Krysztoforska – język angielski
- OPRACOWANIE GRAFICZNE OKŁADKI
Studio Grafiki WSG
- SKŁAD KOMPUTEROWY
Adriana Górska

SPIS TREŚCI

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>Rok 2015 w obliczu priorytetów komunikacyjnych Komisji Europejskiej – wprowadzenie</i>	13
SYLWIA K. MAZUR <i>Pomoc rozwojowa jako jeden z filarów Unii Europejskiej w kontekście Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju</i>	17
JOANNA ORNOCH <i>Współpraca handlowa oraz perspektywy umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską a państwami Mercosur</i>	27
RENATA POPIOŁEK <i>Wpływ polityki konkurencyjności Unii Europejskiej na rynek pracy w Polsce</i>	39
MACIEJ GÓRECKI <i>Wpływ praktyk ograniczających konkurencję (kartele, nadużywanie pozycji dominującej) na interesy konsumentów w Unii Europejskiej</i>	49
EWELINA MUSIK <i>Unia Europejska w walce z narkobiznesem – implementacja działań na poziomie międzynarodowym</i>	61
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>Sprawozdanie z konferencji „25 lat samorządności w Polsce”, Bydgoszcz, 19 września 2015 r.</i>	71
AFILIACJE	75
ABSTRAKTY	79
PUNKTY INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT W POLSCE 2015	83

**EUROPEAN UNION
SOCIAL AND ECONOMIC
PERSPECTIVES**

7/2015

EUROPEAN UNION SOCIAL AND ECONOMIC PERSPECTIVES

7/2015

ANNUAL SCIENTIFIC PUBLICATION
DEDICATED TO THE POLITICAL PRIORITIES
OF THE EUROPEAN COMMISSION IN 2015
– EDITED BY MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA, PHD
AND KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK, PHD

PREPARED IN COOPERATION
WITH THE INFORMATION POINT – EUROPE DIRECT IN TORUŃ
AND THE UNIVERSITY OF ECONOMY

PUBLICATION COFINANCED
FROM THE EUROPEAN FUNDS THROUGH THE FUNDS
FOR THE PUBLIC INFORMATION POINTS
“THE WEB OF EUROPEAN INFORMATION POINTS – EUROPE DIRECT”
– IN THE YEARS 2013–2017

Bydgoszcz 2015

SCIENTIFIC REVIEWERS OF VOLUME 7/2015

- Prof Czesław Maj, Phd
- Prof Jacek Knopek, Phd

SCIENTIFIC EDITOR OF VOLUME 7/2015

- Marzena Sobczak-Michałowska, Phd;
- Karolina Marchlewska-Patyk, Phd

SCIENTIFIC COUNCIL

FOR “EUROPEAN UNION – SOCIAL AND ECONOMIC PERSPECTIVES”

- Prof Roman Bäcker, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Zbigniew Czachór, PhD – Adam Mickiewicz University
- Prof Erol Esen, PhD – Akdeniz University in Antalya, Akdeniz Üniversitesi
- Prof Lorant David, PhD – Károly Róbert College, Gyöngyös
- Prof Zdzisław Mach, PhD – Jagiellonian University
- Prof Krystyna Michałowska-Gorywoda, PhD – Warsaw School of Economics
- Prof Andrzej Kaleta, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Aleksander Kozlov, PhD – Saint Petersburg State Polytechnical University
- Prof Mathias Moersch, PhD – Hochschule Heilbronn
- Prof Krzysztof Piątek, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, PhD – University of Łódź
- Prof Grażyna Ulicka, PhD – University of Warsaw
- Prof Andrzej Szahaj, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Zenon Wiśniewski, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Ryszard Zięba, PhD – University of Warsaw

EDITORIAL STAFF

OF “EUROPEAN UNION – SOCIAL AND ECONOMIC PERSPECTIVES”

- EDITOR-IN-CHIEF
Karolina Marchlewska-Patyk, Phd
- EDITORIAL TEAM (FACTUAL EDITORS)
Michał Cichoracki, Phd;
Prof of University of Economy in Bydgoszcz Marek Chamot, Phd;
Karolina Marchlewska-Patyk, Phd;
Prof of University of Economy in Bydgoszcz Marzena Sobczak-Michałowska, Phd;
Ilona Urbanyi-Popiołek, Phd;
Agnieszka Wedeł-Domaradzka, Phd
- SECRETARY
Joanna Wójtowicz, Ma
- LANGUAGE EDITOR
Elżbieta Rogucka, Ma – Polish;
Edyta Krysztoforska, Ma – English
- GRAPHIC DESIGN OF THE COVER
Graphic Studio Of University Of Economy
- TECHNICAL EDITOR
Adriana Górską

TABLE OF CONTENTS

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>The year 2015 in the face of the communication priorities of the European Commission – introduction</i>	15
SYLWIA K. MAZUR <i>Development assistance as one of the pillars of the European Union in the context of the European Year for Development</i>	17
JOANNA ORNOCH <i>Trade cooperation and the perspectives of an association agreement between the European Union and the Member States of Mercosur</i>	27
RENATA POPIOŁEK <i>Influence of the competition policy of the European Union on the labour market in Poland</i>	39
MACIEJ GÓRECKI <i>Influence of anti-competitive practices (cartels, abuse of a dominant position) on the interests of consumers in the European Union</i>	49
EWELINA MUSIK <i>The European Union's fight against drug trafficking – implementation of international activities</i>	61
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>Report on the conference on “25 years of self-government in Poland”, Bydgoszcz, September 19, 2015</i>	71
AFFILIATIONS	75
ABSTRACTS	81
EUROPEAN INFORMATION POINTS – EUROPE DIRECT 2015	83

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK

Rok 2015 w obliczu priorytetów komunikacyjnych Komisji Europejskiej - wprowadzenie

Rok 2015 to czas, który w Unii Europejskiej (UE) przez wielu polityków i ekspertów określany był mianem „roku Junckera”. Wynikało to przede wszystkim z faktu, że w tym właśnie okresie Unia, a dokładniej Komisja Europejska (KE) w osobie Jean-Claude’a Junckera¹ podjęła się ambitnego planu „naprawy” UE. Na proces ten złożył się plan, który tworzyło 10 priorytetów, określonych przez samego Przewodniczącego KE mianem „dużych spraw”². Pierwszą z nich była potrzeba *pobudzenia zatrudnienia, wzrostu i inwestycji*, zaś kolejnymi: *połączony jednolity rynek cyfrowy i stabilna unia energetyczna z perspektywiczną polityką w kwestii zmiany klimatu*. Wśród punktów programu J.-C. Junckera znalazło się także tworzenie *pogłębionego i bardziej sprawiedliwego rynku wewnętrznego opartego na wzmocnionej bazie przemysłowej oraz pogłębionej i bardziej sprawiedliwej unii gospodarczej i walutowej*. Nie bez znaczenia były również kwestie międzynarodowe, a wśród nich wypracowanie *rozsądnej i wyważonej umowy o wolnym handlu ze Stanami Zjednoczonymi* oraz *budowa silnej pozycji Unii na arenie międzynarodowej*. Zdaniem J.-C. Junckera, także sprawom Obywateli należało nadać nowy wymiar. Wiązało się to z koniecznością *określenia obszaru sprawiedliwości i przestrzegania praw podstawowych, którego podstawą jest wzajemne zaufanie* oraz działaniami, które miały przyczynić się do *budowy Unii demokratycznych zmian*. „Duże sprawy” zamknął priorytet *W kierunku nowej polityki w dziedzinie migracji*, w ramach którego podjęto próbę rozwiązania spraw związanych z napływem uchodźców.

¹ Od 1 listopada 2014 r. Przewodniczący Komisji Europejskiej.

² Nowy początek dla Europy. Mój program na rzecz zatrudnienia, wzrostu, sprawiedliwości oraz zmian demokratycznych. Wytyczne polityczne na następną kadencję Komisji Europejskiej. Przemówienie inauguracyjne wygłoszone podczas sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego. Jean-Claude Juncker, Strasburg, 14 lipca 2014 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/pg_pl.pdf, 11.10.2015.

W obliczu tych założeń, w naszym kolejnym, 7. numerze rocznika naukowego „Unia Europejska – Perspektywy Społeczno-Ekonomiczne” postanowiliśmy także i my przedstawić nasze stanowisko. Przygotowaliśmy opracowania, które odwołują się do powyższych kwestii, tak ważnych dla Unii Europejskiej i jej przyszłości. W tekście Sylwii K. Mazur *Pomoc rozwojowa jako jeden z filarów Unii Europejskiej w kontekście Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju* podjęte zostały sprawy, które przedstawiają UE jako największego dawcę pomocy rozwojowej na świecie oraz jeden z najpoważniejszych głosów w globalnej debacie na temat rozwoju. Kolejny tekst – *Współpraca handlowa oraz perspektywy umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską a państwami Mercosur* autorstwa Joanny Ornoch – jest próbą analizy procesu negocjacji umowy stowarzyszeniowej między UE a Wspólnym Rynkiem Południa, w kontekście wzajemnej wymiany handlowej. Z kolei trzeci artykuł – Renaty Popiołek *Wpływ polityki konkurencyjności Unii Europejskiej na rynek pracy w Polsce* ma na celu uwypuklenie korelacji między polityką konkurencyjności Unii a rynkiem pracy w naszym kraju. Ciekawe stanowisko w obszarze konkurencyjności UE zajął Maciej Górecki. W tekście *Wpływ praktyk ograniczających konkurencję (kartele, nadużywanie pozycji dominującej) na interesy konsumentów w Unii Europejskiej* wskazał na nielegalne porozumienia ograniczające konkurencję, które zawierane są przez podmioty gospodarcze. Zdaniem autora artykułu, stanowią one jedne z największych zagrożeń dla interesów europejskich konsumentów i właściwego funkcjonowania gospodarki Unii. Na zagrożenia dla UE wskazała również Ewelina Musik, która w tekście *Unia Europejska w walce z narkobiznesem – implementacja działań na poziomie międzynarodowym* przedstawiła działania, inicjatywy i porozumienia międzynarodowe podejmowane przez Unię Europejską w ramach prowadzonej polityki antynarkotykowej, wskazując jednocześnie na zakres przedmiotowy i geograficzny unijnego współdziałania antynarkotykowego. Opracowanie „Unia Europejska – Perspektywy Społeczno-Ekonomiczne” zamyka sprawozdanie z konferencji „25 lat samorządności w Polsce” autorstwa Karoliny Marchlewskiej-Patyk, stanowiące podsumowanie reformy samorządowej i samorządności w Polsce, uznanych za jedne z największych sukcesów przemian ustrojowych okresu transformacji.

Realizacja działań zmierzających do poprawy sytuacji w UE rozpoczęła się wraz z wyborem nowego składu Parlamentu Europejskiego i nowych Przewodniczących Komisji Europejskiej, Rady Europejskiej oraz Wysokiego Przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa. Przed Unią postawione zostały nowe, ambitne wyzwania, które tak jak w przypadku polityki imigracyjnej, czekają na swoje pilne rozwiązanie. W kwestii tej postanowiliśmy wypowiedzieć się również my, czego wyrazem jest opracowanie „Unia Europejska – Perspektywy Społeczno-Ekonomiczne” nr 7. A ponieważ każdy głos w dyskusji jest ważny, liczymy na to, że dla naszych Czytelników publikacja ta będzie inspiracją do przemyśleń na ważne europejskie tematy.

MARZENA SOB CZAK-MICHAŁOWSKA, PHD
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK, PHD

The year 2015 in the face of the communication priorities of the European Commission – introduction

2015 is the year which in the European Union (EU) is defined by many politicians and experts as the year of Juncker. First and foremost, it results from the fact that during this period of time the European Union, especially the European Commission (EC) through Jean-Claude Juncker¹ took on an ambitious EU recovery plan. The plan consists of ten priorities which are defined by the President of the European Commission as “big issues”.² The first of them is the need to *boost jobs, growth and investment*, the next ones are *a connected digital single market and a resilient Energy Union with a forward-looking climate change policy*. Among the points of J-C Juncker’s programme there is also a need of *a deeper and fairer internal market with a strengthened industrial base and a deeper and fairer Economic and Monetary Union*. The international issues are not insignificant, among them there is a need for *a reasonable and balanced free trade agreement with the USA and a strong position of the Union in the international arena*. In the opinion of J-C Juncker the issues of citizens were to receive a new dimension. It was connected with the need to define *an area of justice and fundamental rights based on mutual trust* and activities which were supposed to build *a Union of democratic changes*. The last “big issue” was the priority called *Towards a new policy on migration*, which was to solve the issues connected with the flow of migrants.

In the face of these assumptions, in our next, 7th annual scientific publication titled “European Union – social and economic perspectives”, we have decided to express

¹ Since November 2014 the President of the European Commission.

² A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change. Political Guidelines for the next European Commission. Opening Statement in the European Parliament Plenary Session. Jean-Claude Juncker, Strasbourg, July 15, 2014, [Online], available: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/pg_pl.pdf, October 11, 2015.

our opinion on this matter. We have prepared papers which are connected with the above issues, so important for the European Union and its future. In the text by Sylwia K. Mazur *Development assistance as one of the pillars of the European Union in the context of the European Year for Development*, there are issues which present the European Union as the largest world's development aid donor and one of the most powerful voices in the global debate concerning development. The next paper – *Trade cooperation and the perspectives of an association agreement between the European Union and the Member States of Mercosur* by Joanna Ornoch is an attempt to analyse the process of negotiating the association agreement between the European Union and the Common Market of the South in the context of common trade. The third article by Renata Popiołek titled *Influence of the competition policy of the European Union on the labour market in Poland* aims at underlining the correlation between the EU's competition policy and the labour market in our country. An interesting opinion on the competitiveness of the EU is given by Maciej Górecki. In the paper *Influence of anti-competitive practices (cartels, abuse of a dominant position) on the interests of consumers in the European Union*, he points out illegal anti-competitive agreements signed by business entities. In the opinion of the author they are ones of the biggest threats to the interests of European consumers and the EU economy's proper functioning. The threats to the EU are also mentioned by Ewelina Musik who in the text *The European Union's fight against drug trafficking – implementation of international activities* presents activities, initiatives and international agreements made by the European Union within the anti-drug policy, pointing out the subject and geographic scope of the Union's anti-drug cooperation. The paper "European Union – Social and Economic Perspectives" ends with a report on the conference on "25 years of self-government in Poland" by Karolina Marchlewska-Patyk which is a summary of the self-government reform and self-government in Poland which are ones of the biggest successes of the political changes of the transformation period.

The implementation of the activities aimed at improving the situation in the EU started with the election of the new Members of the European Parliament and the new Presidents of the European Commission and European Council, as well as the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. The European Union is facing new ambitious challenges which, as the migrant crisis, must be urgently solved. We have also decided to express our opinion on this matter as evidenced by the paper "European Union – Social and Economic Perspectives" No 7. And since every voice in this discussion is important, we hope that this publication will be an excuse to consider important European issues.

SYLWIA K. MAZUR

WYDZIAŁ ADMINISTRACJI I NAUK SPOŁECZNYCH
WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA Z SIEDZIBĄ W RZESZOWIE

Pomoc rozwojowa jako jeden z filarów Unii Europejskiej w kontekście Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju

Streszczenie: Unia Europejska jest największym dawcą pomocy rozwojowej na świecie. Instytucje unijne nie tylko zapewniają bezpośrednie wsparcie dla państw rozwijających się, ale także pełnią funkcję koordynującą w przypadku pomocy udzielanej przez 28 państw członkowskich, co służy wzmocnieniu głosu UE w globalnej debacie na temat rozwoju¹. Artykuł skupia się na unijnej pomocy rozwojowej w kontekście obchodzonego w 2015 r. Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju. W pierwszej części artykułu podjęto próbę zdefiniowania pomocy rozwojowej. Drugi podrozdział dotyczy zarysu historycznego zjawiska w Unii Europejskiej. Następny fragment skupia się na założeniach unijnej polityki rozwojowej. Kolejna część poświęcona jest Milenijnym Celom Rozwoju. To właśnie termin realizacji ośmiu celów do roku 2015 stał za decyzją, aby w Unii Europejskiej rok ten obchodzono jako Europejski Rok na rzecz Rozwoju. Rok tematyczny ma na celu uświadomienie opinii publicznej, dokąd trafia unijna pomoc oraz jakimi sposobami Unia mierzy się z ubóstwem. Ostatnią część poświęcono efektywności pomocy rozwojowej. Pomoc unijna w tym artykule będzie oznaczać pomoc udzielaną bezpośrednio przez Unię Europejską oraz przez państwa członkowskie.

Pomoc rozwojowa – próba zdefiniowania

Jednostką zajmującą się monitorowaniem przepływów do krajów rozwijających się od roku 1961 jest Komitet Pomocy Rozwojowej przy Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Komitet szczególną uwagę poświęca tzw. Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (*Official Development Assistance*), która po raz pierwszy została zdefiniowana w 1969 r., a trzy lata później dokonano uściślenia definicji. Oficjalna Pomoc Rozwojowa to darowizny i pożyczki przekazywane przez instytucje państw-dawców (państwowe lub samorządowe) lub agencje wykonawcze, mające na celu 1) wsparcie

¹ European Union: Development assistance committee peer review, OECD, 2012, s. 13.

rozwoju gospodarczego oraz dobrobytu w państwach rozwijających się, które 2) zawierają w sobie darowiznę co najmniej 25% wartości całej kwoty², jest to tzw. finansowanie koncesjonowane (*concessional financing*).

Pomoc rozwojowa trafia do państw oraz terytoriów zamorskich (łącznie 146³), które znajdują się na liście państw-biorców DAC⁴. Pomocą rozwojową nie jest pomoc związana z dostarczeniem sprzętu lub usług wojskowych ani umorzenie kredytu zaciągniętego na cele wojskowe. Jednak do ODA zalicza się pomoc humanitarną lub rozwojową dostarczaną przez siły wojskowe dawcy. W przypadku operacji pokojowych, do działań kwalifikowanych jako pomoc rozwojowa wlicza się te zarządzane przez Organizację Narodów Zjednoczonych lub przez nią zatwierdzone, dotyczące m.in. praw człowieka, monitorowania wyborów czy rehabilitacji rozbrojonych żołnierzy. Działania, które nie służą celom rozwojowym, jak np. rozminowywanie terenów w celu przeprowadzenia szkoleń wojskowych, do takiej pomocy się nie zaliczają.

W przypadku wydarzeń kulturalnych, do pomocy rozwojowej nie zalicza się wydarzeń mających na celu promocję kultury lub wartości państwa-dawcy. Pomoc udzielana przez pierwsze 12 miesięcy uchodźcom przybyłym do państwa-dawcy oraz koszty ich repatriacji do państwa wysyłającego są również zaliczane jako pomoc rozwojowa. W przypadku badań naukowych do ODA zaliczamy te, które bezpośrednio i głównie służą rozwiązaniu problemów państw rozwijających się, nawet jeśli są prowadzone na terenie państwa rozwiniętego. Do działań pomocowych nie zalicza się działań antyterrorystycznych⁵.

Pojęcie „pomoc unijna” zazwyczaj odnosi się do ODA, na którą środki wydają instytucje unijne, łącznie z departamentem Komisji Europejskiej Europe Aid oraz Instrumentem Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (dla państw azjatyckich oraz z Ameryki Południowej) i Europejskim Funduszem Rozwoju, którego środki są przeznaczane na pomoc dla Afryki, Karaibów oraz państw Pacyfiku.

Historia pomocy rozwojowej w Unii Europejskiej

Od początku istnienia polityka rozwojowa UE zdaje się być trudnym obiektem racjonalnej argumentacji, szczególnie jeśli chodzi o priorytety geograficzne lub po-

² *Is it ODA?* Factsheet, November 2008, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>, 15.06.2015, s. 1.

³ Na liście znajduje się 48 najsłabiej rozwiniętych państw (*Least Developed Countries*), 4 inne biedne państwa (*Other Low Income Countries*), 36 państw ze średnim niższym poziomem dochodu narodowego brutto *per capita* (*Lower Middle Income Countries and Territories*), w tym liczone łącznie Zachodni Brzeg Jordanu oraz Strefa Gazy, a także 58 państw ze średnio wyższym poziomem dochodu narodowego brutto *per capita* (*Upper Middle Income Countries and Territories*).

⁴ *DAC List of ODA Recipients*, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC%20List%20of%20ODA%20Recipients%202014%20final.pdf>, 15.06.2015, s. 1.

⁵ *Converged statistical reporting directives for the creditor reporting system (crs) and the annual DAC questionnaire*, DCD-DAC (2013)15/Final, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DCD-DAC%282013%2915-FINAL-ENG.pdf>, 15.06.2015, ss. 17-20.

lityczne. Pod koniec negocjacji zakończonych podpisaniem traktatu rzymskiego, Francja zaskoczyła inne państwa żądaniem, aby terytoria zamorskie były stowarzyszone z Europejską Wspólnotą Gospodarczą. Sprzeciwiły się temu Niemcy oraz Holandia. Ostatecznie osiągnięto kompromis, kiedy cztery państwa z terytoriami zamorskimi (Belgia, Francja, Holandia i Włochy) zrezygnowały z *quasi*-ekskluzywnych relacji ze swymi terytoriami, aby otworzyć rynki dla wszystkich państw EWG⁶.

Pomoc rozwojowa udzielana przez Unię Europejską jest jednym z najciekawszych wymiarów procesu integracji europejskiej. Budowana pragmatycznie od roku 1958, nie miała ona podstaw prawnych, aż do traktatu z Maastricht. Fakt, iż polityka rozwojowa stała się solidnym filarem unijnych relacji zewnętrznych, jest dowodem na polityczną kreatywność Wspólnoty w owym czasie. Podstawa prawna była mniej znacząca od konstruktywnej roli, którą polityka rozwojowa miała odgrywać. Komisja podejmowała inteligentne i odważne kroki, które były odpowiedzią na pilne oczekiwania państw rozwijających się. Parlament Europejski aktywnie wspierał ten proces przez polityczne inicjatywy i decyzje budżetowe⁷.

Obecnie podstawę prawną dla działań Unii Europejskiej w zakresie współpracy na rzecz rozwoju stanowi traktat lizboński. Artykuł 208.1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁸ stanowi, iż: „Polityka Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju jest prowadzona zgodnie z zasadami i celami działań zewnętrznych Unii. Polityka Unii i polityka państw członkowskich w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju uzupełniają się i wzmacniają wzajemnie. Głównym celem polityki Unii w tej dziedzinie jest zmniejszenie, a docelowo likwidacja ubóstwa. Przy realizacji polityk, które mogłyby mieć wpływ na kraje rozwijające się, Unia bierze pod uwagę cele współpracy na rzecz rozwoju”.

Pomoc rozwojowa w Unii Europejskiej – założenia

Handel oraz pomoc są uważane za dwa główne filary polityki rozwojowej UE. Łączą się, ponieważ Unia Europejska dąży do pomocy państwom rozwijającym się w walce z ubóstwem oraz w zintegrowaniu z globalną światową gospodarką. Głównym celem polityki jest przekazanie mieszkańcom państw rozwijających się kontroli nad rozwojem własnych gospodarek. Oznacza to zmierzenie się ze źródłami sytuacji, czyli m.in. ograniczonym dostępem do żywności i wody, brakiem edukacji, zdrowia, zatrudnienia, ziemi, pomocy społecznej oraz infrastruktury.

Szeroką definicję działań Unii Europejskiej na świecie zawarto w preambule do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego instrument finan-

⁶ D. Frisch, *The European's Union Development Policy. A personnel view of 50 years of international cooperation*, European Center for Development Policy Management, April 2008, ss. 2-3.

⁷ Ibidem.

⁸ Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, D.U. C 326, 26/10/2012 P. 0001–0390.

sowania współpracy na rzecz rozwoju⁹. Brzmi ona następująco: „Wspólnota prowadzi politykę współpracy na rzecz rozwoju, która zmierza do realizacji celów w zakresie walki z ubóstwem, trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz harmonijnej i stopniowej integracji krajów rozwijających się z gospodarką światową”¹⁰.

„Konsensus europejski w sprawie rozwoju” stanowi z kolei, iż: „kluczem do sukcesu polityk rozwoju jest przyjęcie odpowiedzialności za strategię rozwoju przez kraje partnerskie. Do państw i organizacji międzynarodowych świadczących pomoc rozwojową należy zachęcanie do możliwie najszerzego udziału w tworzeniu i realizacji strategii rozwoju wszystkich grup społeczeństwa państwa-biorcy, a także dostosowywanie strategii współpracy oraz procedur wykonawczych darczyńców do strategii i procedur krajów biorców pomocy”¹¹.

Istotną częścią polityki rozwojowej Unii Europejskiej jest określenie wysokości świadczonej pomocy, która kwalifikuje się jako Oficjalna Pomoc Rozwojowa. W przyjętym harmonogramie państwa członkowskie powinny przekazywać środki w wysokości co najmniej 0,7% swojego DNB, z wartością pośrednią określoną na poziomie 0,56% DNB w 2010 r. Cztery państwa członkowskie UE przekroczyły założenia ODA w wysokości 0,7% DNB: Szwecja (1,10 %), Luksemburg (1,07%), Dania (0,85%) i Zjednoczone Królestwo (0,71%)¹².

Obecnie Unia Europejska i państwa członkowskie są największymi donatorami pomocy rozwojowej na świecie. W 2013 r. pomoc unijna wyniosła 56,2 mld euro. Stanowi to 0,43 % unijnego DNB.

Mechanizm finansowania może mieć zakres geograficzny lub tematyczny. Obecnie obowiązują ramy (2014–2020), według których pieniądze wydawane są za pomocą trzech mechanizmów geograficznych i trzech tematycznych. Znacząca część środków jest rozdysponowywana z instrumentów geograficznych. Najważniejszym instrumentem służącym udzielaniu pomocy krajom Afryki, Karaibów i Pacyfiku jest Europejski Fundusz Rozwoju. Z kolei państwa Ameryki Łacińskiej, Azji, Azji Środkowej, Bliskiego Wschodu i Afryki Południowej są objęte Instrumentem Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju. W skład Instrumentu wchodzi pięć programów tematycznych poświęconych problemom globalnym: ochronie środowiska, roli podmiotów niepublicznych, bezpieczeństwu żywności, migracji oraz rozwojowi społecznemu. Europejski Fundusz Rozwojowy otrzymał najwyższy rating od brytyjskiego rządu¹³. Ten sam raport niżej ocenia Instrumentem Finansowania

⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1905/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. ustanawiającego instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju, Dz. Urz. UE L 378 z 27 grudnia 2006 r.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Komisja Europejska wzywa do odnowienia zobowiązań do osiągnięcia celów w zakresie oficjalnej pomocy rozwojowej, Komisja Europejska – komunikat prasowy, Bruksela, 08.04.2015, IP/15/4747.

¹³ *Multilateral aid review*, UK Aid, Department for International Development, March 2011, online, dostępne: http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications1/mar/multilateral_aid_review.pdf, 09.08.2015.

Współpracy na rzecz Rozwoju. Instrument jest niewystarczająco skupiony na problemie walki z ubóstwem, zbyt mało elastyczny oraz słaby w implementacji pewnych polityk, jak np. strategia *gender*¹⁴.

UE wspiera także państwa sąsiednie. Współpraca z państwami ościennymi jest finansowana z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. Dodatkowo, Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka służy ochronie praw człowieka, podstawowych swobód oraz wspieraniu demokracji oraz rządów prawa. Narzędziem zapewniającym bezpieczeństwo w sytuacjach kryzysowych oraz wspierającym stabilizację po ich zakończeniu jest Instrument na rzecz Stabilności i Pokoju. Instrument Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego wspiera działania służące bezpieczeństwu jądrowemu, ochronie przed promieniowaniem i przygotowaniu na sytuacje nadzwyczajne.

Dzięki pomocy rozwojowej UE w latach 2001–2010¹⁵:

- 31 mln ludzi po raz pierwszy miało dostęp do świeżej wody;
- 24 mln ludzi nie cierpiało głodu;
- ponad 9 mln dzieci uzyskało dostęp do szkolnictwa podstawowego;
- 2,1 mln ludzi z terenów wiejskich otrzymało dostęp do nowoczesnych usług elektrycznych;
- ochroniono 1,5 mln hektarów lasu;
- ponad 5 mln dzieci zostało zaszczepionych przeciwko odrze;
- wsparto 58 misji obserwacyjnych wybory.

Pomoc rozwojowa a Milenijne Cele Rozwoju

Kwestie związane z pomocą odzyskały polityczne zainteresowanie na początku XXI w., kiedy na Szczycie Milenijnym zgodzono się na osiągnięcie Milenijnych Celów Rozwoju¹⁶ przed rokiem 2015. Osiem Milenijnych Celów stanowi zobowiązanie społeczności międzynarodowej do redukcji ubóstwa i głodu, zapewnienia równego statusu kobiet i mężczyzn, poprawy stanu zdrowia, poprawy stanu edukacji, walki z AIDS, ochrony środowiska naturalnego, a także zbudowania globalnego partnerstwa między narodami na rzecz rozwoju. Światowi przywódcy zgodzili się, iż osiągnięcie celów

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, s. 3; *ONE, The Data Report*, 2012, online, dostępne: http://one.org.s3.amazonaws.com/pdfs/data_report_2012_eu_en.pdf; 09.08. 2015, *Annual report and accounts*, Department for International Development, 2011-2012, online, dostępne: <http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications1/departamental-report/2012/Annual-report-accounts-2011-12.pdf>, 09.08.2015, s. 28.

¹⁶ Koncepcja Milenijnych Celów Rozwojowych została wypracowana w 1996 r. poprzez przyjęcie przez Komitet Pomocy Rozwojowej OECD dokumentu pt. „Kształtowanie XXI wieku: rola współpracy na rzecz rozwoju”, to jednak dopiero ranga porozumienia pod patronatem ONZ nadała im globalny wymiar.

zależy od wzmożonego transferu zasobów oraz wzmożonej koordynacji pośród dawców. Zwiększenie pomocy zostało zasugerowane w konsensusie z Monterrey. Echem konferencji w Monterrey była Konkluzja Rady Europejskiej z 14 lutego 2002 r. na temat Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie finansowania rozwoju. Państwa członkowskie wyraziły obietnicę zwiększenia wielkości pomocy rozwojowej dla krajów rozwijających się do poziomu 0,7% DNB do 2010 r. Celem w 2006 r. miało być osiągnięcie poziomu 0,39 % DNB.

W 2010 r. Komisja wydała Komunikat¹⁷, który stanowił, iż Milenijne Cele Rozwoju stanowią pierwszy w historii zestaw wspólnych celów rozwojowych na szczeblu międzynarodowym. MCR przyczyniły się do osiągnięcia bezprecedensowego poziomu zgodności i powinny nadal wytyczać kierunek międzynarodowego wsparcia oraz wpływać na mobilizację uczestników tego wsparcia. Komunikat Komisji zawiera plan działań UE, a towarzyszy mu pięć dokumentów¹⁸. Dokumenty te dotyczą: MCR, pomocy na rzecz wymiany handlowej, finansowania rozwoju, skuteczności pomocy oraz programu prac w zakresie spójności polityki na rzecz rozwoju.

Wraz z upływem 2015 r. MCR zostaną zastąpione nowym planem działania. W czerwcu 2014 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat „Godne życie dla wszystkich: od słów do działań zbiorowych”. Unijny program wspiera walkę z ubóstwem i trwały rozwój. Podkreśla również znaczenie globalnego partnerstwa.

Kontrowersje wokół pomocy rozwojowej i jej efektywności

W przeciwieństwie do pomocy humanitarnej, która nie jest kwestionowana przez polityków czy opinię publiczną, zasadność udzielania pomocy rozwojowej jest kontestowana, choć obecnie stanowi ona 90% globalnych przepływów pomocy¹⁹.

Kontrowersje wokół pomocy rozwojowej, szczególnie jej efektywności, trwają od wielu lat. Jej przeciwnicy uważają, iż pomoc rozwojowa przyczyniła się do zwiększenia biurokracji, wydłużania okresu trwania złych rządów oraz wzbogacania się elit w ubogich państwach. Inni uważają, iż pomimo wielu wad, pomoc rozwojowa przyczyniła się do ograniczenia ubóstwa, wzrostu gospodarczego oraz zapobiegnięcia kryzysom. Warto podkreślić, że część badaczy uważa, iż słabości w wykorzystaniu pomocy leżą także po stronie dawców²⁰.

¹⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Dwunastopunktowy plan działań UE na rzecz Milenijnych Celów Rozwoju*, COM (2010) 159.

¹⁸ SEC (2010) 418; SEC (2010) 419; SEC (2010) 420; SEC (2010) 421 i SEC (2010) 422.

¹⁹ S. Tindale, *Priorities for EU development aid*, Center for European Reform, June 2013 [Online], dostępne: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2013/pbrief_sct-development_14june13-7556.pdf, 12.06.2015, s. 1.

²⁰ S. Radalet, *A Primer on Foreign Aid*, Working Paper nr 92, Center for Global Development, July 2006.

Dawcom zarzuca się kierowanie motywami strategicznymi i własnym interesem²¹. Sposób wydawania pieniędzy na pomoc rozwojową przez państwa członkowskie Unii Europejskiej jest częściej „naznaczony” powiązaniem historycznymi lub interesami handlowymi niż relatywnie neutralne decyzje Komisji Europejskiej. Na przykład znaczna część pomocy rządu hiszpańskiego jest przekazywana do Ameryki Południowej, Francja skupia się na pomocy Karaibom oraz frankofońskiej Afryce, z kolei Wielka Brytania środki przekazuje anglofońskiej Afryce oraz południowej Azji²².

Jeden z głównych zarzutów wobec pomocy rozwojowej dotyczy braku transparentności. Każde państwo przyjmuje około 350 misji donatorów. Według wyliczeń, obsługa tych misji zajmuje władzom administracyjnym biorców pomocy tyle czasu, że nie są w stanie organizacyjnie sprostać wyzwaniom, jakimi są rzeczywiste działania zmierzające do redukcji ubóstwa. Jako przykład podaje się liczbę donatorów obecnych w Mozambiku, którzy prowadzą działania pomocowe w zakresie walki z HIV/AIDS. Jest ich aż 27.²³

Aby donatorzy mogli sprawniej zarządzać swoimi programami pomocowymi, stworzono *Resulted Based Management* – filozofię zarządzania opartą na wynikach. Jej centralnym elementem są wyniki rozwoju podczas całego procesu działań pomocowych, a więc podczas planowania, wdrażania i ewaluacji²⁴.

W ciągu ostatnich dwóch dekad ograniczony dynamizm przepływów pomocy kontrastuje z przepływami środków prywatnych. Pomoc rozwojowa straciła znaczenie dla państw rozwijających się, z tego powodu nie dziwi podważanie jej znaczenia²⁵. Jednak, jak wskazuje Alonso, są trzy powody, dla których pomoc rozwojowa nie zniknie. Obecnie wydaje się ona mało istotna dla UMICs i trochę ważniejsza dla LMICs, aczkolwiek w przypadku LICs i LDCs ciągle jest głównym źródłem finansowania z zewnątrz. Po drugie, pod uwagę należy brać nie tylko wielkość przepływów, ale także ich przewidywalność. W tym aspekcie dominacja pomocy rozwojowej nad środkami prywatnymi jest znacząca. Po trzecie, pomoc wpływa na trendy w państwach rozwijających się, a zatem powinna być postrzegana jako katalizator rozwoju, a nie jego główny czynnik.

Podsumowanie

Jako że Unia nie ma intencji, aby stać się potęgą militarną, to jej relacje z państwami rozwijającymi się mogą być szansą na wzmocnienie *soft power*. Dzięki dyplomacji,

²¹ J.-C. Berthélemy, *Aid allocation: Comparing donors' behaviours*, Swedish Economic Policy Review, 2006, s. 13.

²² S. Tindale, op. cit., s. 2.

²³ Communication from The Commission to The Council and The European Parliament, *Proposal for a EU Code of Conduct on Division of Labour in Development Policy*, COM (2007) 72 final.

²⁴ Zob. szerzej: RBM Handbook on Developing Results Chains, CIDA 2000.

²⁵ J.A. Alonso, *From aid to global development policy*, DESA Working Paper No. 121, September 2012, s. 5.

dialogowi oraz pomocy rozwojowej UE stała się znaczącym uczestnikiem stosunków międzynarodowych²⁶. Raport OECD z 2012 r. podkreślał, iż unijne programy pomocowe są coraz lepiej zarządzane, procesy finansowe usprawniane, a Komisja coraz lepiej pracuje ze społeczeństwem obywatelskim²⁷. Z kolei raport brytyjskiego rządu wyróżnia programy Komisji za dobre zarządzanie finansami, transparentny system, nieduże wydatki na administrowanie oraz przewidywalne finansowanie²⁸. Możliwe, iż podsumowanie Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju przyczyni się do dodatkowego polepszenia efektywności pomocy rozwojowej, nie tylko w Unii Europejskiej.

LITERATURA

Najważniejsze dokumenty:

- Communication from The Commission to The Council and The European Parliament Proposal for a EU Code of Conduct on Division of Labour in Development Policy, COM (2007) 72 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Dwunastopunktowy plan działań UE na rzecz milenijnych celów rozwoju, COM (2010) 159.
- Komunikat prasowy, Komisja Europejska, *Komisja Europejska wzywa do odnowienia zobowiązań do osiągnięcia celów w zakresie oficjalnej pomocy rozwojowej*, IP/15/4747.
- Rozporządzenie (WE) nr 1905/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. ustanawiającego instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju, Dz. Urz. UE L 378 z 27 grudnia 2006 r.
- Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, D.U. C 326, 26/10/2012 P. 0001–0390.

Druki zwarte:

- Alonso J.A., *From aid to global development policy*, DESA Working Paper No. 121, September 2012.
- Annual report and accounts, Department for International Development, 2011–2012, [Online], dostępne: <http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications1/departamental-report/2012/Annual-report-accounts-2011-12.pdf>, 09.08.2015.
- Converged statistical reporting directives for the creditor reporting system (crs) and the annual DAC questionnaire, DCD-DAC (2013) 15/Final, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DCD-DAC%282013%2915-FINAL-ENG.pdf>, 15.06.2015.
- DAC List of ODA Recipients, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC%20List%20of%20ODA%20Recipients%202014%20final.pdf>, 15.06.2015.
- European Union: Development assistance committee peer review, OECD, 2012.

²⁶ D. Frisch, op. cit., s. 66.

²⁷ *European Union: Development...*, op. cit., s. 13.

²⁸ Multilateral aid review, op. cit.

- Frisch D., *The European's Union Development Policy. A personnel view of 50 years of international cooperation*, European Center for Development Policy Management, April 2008.
- Is it ODA? Factsheet, November 2008, [Online], dostępne: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>, 15.06.2015.
- Multilateral aid review, UK Aid, Department for International Development, March 2011, [Online], dostępne: http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications1/mar/multilateral_aid_review.pdf, 09.08.2015.
- ONE, The Data Report, 2012, [Online], dostępne: http://one.org.s3.amazonaws.com/pdfs/data_report_2012_eu_en.pdf; 09.08. 2015.
- Radalet S., A Primer on Foreign Aid, Working Paper nr 92, Center for Global Development, July 2006.
- Tindale S., *Priorities for EU development aid*, Center for European Reform, June 2013 [Online], dostępne: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2013/pbrief_sct_development_14june13-7556.pdf, 12.06.2015.

Najważniejsze artykuły:

- Berthélemy J.-C., *Aid allocation: Comparing donors' behaviours*, "Swedish Economic Policy Review", 2006.
- Unger N., *U.S. Government Support for Development Outcomes: Toward Systemic Reform*, [w:] Making Development aid more Effective, The 2010 Brookings Blum Roundtable Policy Briefs, Global Economy and Development at Brookings, September 2010.

JOANNA ORNOCH

MIĘDZYNARODOWE STOSUNKI GOSPODARCZE
SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE

Współpraca handlowa oraz perspektywy umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską a państwami Mercosur

Streszczenie: Celem artykułu jest przeanalizowanie procesu negocjacji umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską (UE) a Wspólnym Rynkiem Południa (Mercosur) w kontekście wzajemnej wymiany handlowej. Powstanie tego ugrupowania stało się bodźcem do aktywizacji polityki UE w stosunku do państw Mercosur i zapoczątkowało prace nad podpisaniem kompleksowej umowy stowarzyszeniowej, obejmującej stworzenie strefy wolnego handlu między tymi podmiotami. Niniejszy artykuł zawiera charakterystykę wymiany handlowej między UE a państwami Mercosur oraz omówienie najważniejszych kwestii spornych, dotyczących wzajemnej liberalizacji handlu, stanowiących główną przeszkodę na drodze do osiągnięcia porozumienia.

Wstęp

Unia Europejska (UE) prowadzi aktywną politykę z państwami trzecimi, dążąc do współpracy gospodarczej, politycznej i rozwojowej w różnych regionach świata. Od lat 90. XX w. zainteresowanie Unii skierowane jest także w stronę Ameryki Łacińskiej. Kompleksowe umowy stowarzyszeniowe, obejmujące utworzenie strefy wolnego handlu, zostały już zawarte z Meksykiem i Chile. Jednak największym latynoskim partnerem jest dla UE istniejący od 1991 r. Wspólny Rynek Południa (Mercosur), obejmujący Brazylię, Argentynę, Paragwaj, Urugwaj, a od 2012 r. także Wenezuelę. Wartość obrotów handlowych UE – Mercosur stanowi połowę obrotów Unii z całą Ameryką Łacińską, dlatego też współpraca z właśnie tym ugrupowaniem jest kluczowa dla unijnej polityki wobec tego regionu. Pierwsze kroki na drodze do podpisania porozumienia między UE i Mercosur zostały postawione niedługo po powstaniu latynoskiego ugrupowania, jednak uzgodnienie warunków stowarzyszenia okazało się wyjątkowo trudnym i długotrwałym procesem.

Głównym celem niniejszego artykułu jest przeanalizowanie procesu negocjacji umowy stowarzyszeniowej między UE a Mercosur w kontekście wzajemnej wymiany handlowej. Wybór takiego ujęcia tematu wynika z kluczowego znaczenia, jakie mają uzgodnienia dotyczące wzajemnej liberalizacji handlu dla ewentualnego powodzenia podpisania umowy między tymi podmiotami. Temat ten był już podejmowany w literaturze przedmiotu, jednak ciągłe zmiany w procesie negocjacyjnym sprawiają, że jest on wciąż aktualny i wart kolejnych analiz. Od 2013 r. można obserwować znaczne przyspieszenie rozmów między ugrupowaniami. Zbadanie dotychczasowej współpracy gospodarczej oraz obecnej pozycji obu partnerów na arenie światowego handlu pozwala rozważyć korzyści, ale także negatywne skutki, ewentualnego stworzenia strefy wolnego handlu między UE a Mercosur, a także zastanowić się, jakie są perspektywy finalizacji trwających negocjacji.

Negocjacje umowy stowarzyszeniowej

Unia Europejska jest obecnie największym partnerem gospodarczym państw Mercosur. Odpowiada ona za 20% obrotów handlowych ugrupowania¹, wyprzedzając Stany Zjednoczone czy Chiny, a wartość handlu między tymi regionami w 2012 r. wyniosła ponad 110 mld euro². Dążąc do prowadzenia wielokierunkowej polityki zewnętrznej, Unia Europejska od lat 70. XX w. coraz aktywniej angażuje się w działania na terenie Ameryki Łacińskiej, a Mercosur, będący największym ugrupowaniem regionu, stał się ważnym partnerem dla państw europejskich.

Pierwsze kroki na drodze do wzajemnej współpracy zostały postawione zaledwie 5 miesięcy po utworzeniu Wspólnego Rynku Południa przez Brazylię, Argentynę, Paragwaj i Urugwaj. Doszło wtedy do spotkania ministrów zagranicznych Mercosur i UE w Guimaraes, podczas którego UE zdecydowała się na rozszerzenie działalności Europejskiego Banku Inwestycyjnego na Amerykę Łacińską i rozpoczęcie finansowania projektów ważnych dla państw Mercosur³. Dalsze zacieśnianie współpracy doprowadziło do rozpoczęcia w listopadzie 1999 r. negocjacji nad utworzeniem strefy wolnego handlu pomiędzy UE a Mercosur⁴. Jednak osiągnięcie porozumienia wymagało uzgodnienia wielu odmiennych dążeń, a kolejne kontrpropozycje przedstawiane przez Mercosur i UE nie spełniły wzajemnych oczekiwań. Plany proponowane przez UE nie obejmowały redukcji taryf celnych towarów rolnych, na których najbardziej zależało państwom Wspólnego Rynku Południa. Propozycje Mercosur z kolei wyłączały redukcję ceł na towary wrażliwe, na liście których znalazły się przede wszystkim

¹ Countries and regions: Mercosur, [Online], dostępne: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/mercosur/>, 27.05.2014.

² European Union, Trade in goods with Mercosur, [Online], dostępne: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf, 27.05.2014.

³ M.F. Gawrycki, *Unia Europejska – Ameryka Łacińska i Karaiby. Trudne partnerstwo dwóch regionów*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2004, ss. 185-186.

⁴ Ibidem, ss. 190-192.

kim towary przemysłowe, stanowiące aż 68% importu z UE⁵. Podczas kolejnych rund negocjacyjnych nie udało się wypracować możliwego do przyjęcia przez obie strony rozwiązania, co doprowadziło do impasu i zawieszenia negocjacji w 2004 r.⁶ Jako dodatkowe bariery na drodze do porozumienia, Paweł Zerka wymienia protekcjonizm, który po 2003 r. stopniowo nasilił się w państwach latynoskich oraz wyższkę cen produktów rolnych na międzynarodowych rynkach, w efekcie czego państwa Mercosur przestały uważać układ z UE za sprawę priorytetową⁷.

Do formalnego wznowienia rozmów między UE a Mercosur doszło w 2010 r. Na początku roku 2013 podczas szczytu Unii Europejskiej i Wspólnoty Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAC) w Santiago de Chile, przedstawiciele Unii i Mercosur zdecydowali się do końca roku dokonać wymiany ofert z propozycjami parametrów, od jakich chcieliby wznowić negocjacje handlowe⁸. Proces ich uzgodnienia wewnątrz ugrupowań okazał się jednak dłuższy niż przewidywano. W czerwcu 2015 r. w Brukseli podczas kolejnego szczytu UE – CELAC ponownie potwierdzono chęć podpisania umowy między Unią a Mercosur, zapowiadając przedstawienie do końca 2015 r. propozycji dotyczących wzajemnego otwarcia rynków. Obu stronom nie udało się dotrzymać ustalonego terminu. Zgodnie z nowymi deklaracjami, zakończenie prac nad ofertami ma nastąpić w pierwszym kwartale 2016 r.⁹

Po stronie Mercosur do odnowienia negocjacji dążą przede wszystkim Brazylia i Urugwaj. Dysponują one na tyle rozwiniętą bazą przemysłową i zdywersyfikowanym eksportem, aby móc konkurować na międzynarodowych rynkach. Dla Brazylii może być to sposób na wyjście ze spowolnienia gospodarczego. Także UE coraz aktywniej poszukuje nowych kontaktów z regionami postrzeganymi dotychczas jako peryferyjne, a w regionie latynoamerykańskim Mercosur stanowi szczególnie atrakcyjny kierunek.

Charakterystyka wymiany handlowej między UE a Mercosur

Umowa stowarzyszeniowa między UE a Mercosur od początku planowana była jako porozumienie obejmujące nie tylko wymianę handlową, ale także współpracę polityczną i pomoc techniczną. Jednak to właśnie warunki utworzenia strefy wspól-

⁵ P.K. Kegel, M. Amal, *MERCOSUR and its Current Relationship to the European Union*, [Online], dostępne: http://www.zei.uni-bonn.de/dateien/discussion-paper/dp_c209_kegel_amal.pdf, ss. 20-21.

⁶ M. Maroszek, *Ameryka Łacińska a Unia Europejska. Dziesięć lat strategicznego partnerstwa*, [Online], dostępne: <http://fae.pl/biuletynopiniefaeamerykalacinskaae.pdf>, s. 5, 27.08.2014.

⁷ P. Zerka, *Europejski test Mercosuru*, [Online], dostępne: http://www.demoseuropa.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=1391%3Aeuropejski-test-mercrosuru&catid=145%3A2013kom&Itemid=170&lang=pl, 27.05.2014.

⁸ Ibidem.

⁹ *Mercosur seeks to seal trade deal with EU this year*, [Online], dostępne: <http://www.buenosairesherald.com/article/206148/mercrosur-seeks-to-seal-trade-deal-with-eu-this-year>, 23.01.2016.

nego handlu są kwestią, która budzi największą wątpliwość zarówno wśród państw Mercosur, jak i państw UE. Dlatego też, analizując proces negocjacji umowy stowarzyszeniowej, warto przyjrzeć się bliżej wymianie handlowej między omawianymi regionami.

Unia Europejska jest największym partnerem handlowym dla państw Mercosur, odpowiadając za 22,1% importu oraz 18,3% eksportu (dane za 2012 r.¹⁰). Jest to jednak mniej niż na początku lat 90. XX w. (w 1990 r. handel z Unią stanowił aż 31,8% całego handlu Wspólnego Rynku Południa). Spadek ten był naturalną konsekwencją integracji rynków latynoskich w ramach Mercosur i związanego z nią efektu przesunięcia handlu¹¹.

Dla Unii Europejskiej Mercosur nie jest wprawdzie kluczowym partnerem handlowym (obroty handlowe z tym latynoskim ugrupowaniem stanowią około 3% całych obrotów handlowych UE¹²), jednak jest to największy partner w Ameryce Łacińskiej (ponad połowa obrotów UE z tym regionem), a potencjał państw wchodzących w skład ugrupowania może być ważnym czynnikiem zachęcającym Unię do zwiększania zaangażowania na tym terenie. O atrakcyjności regionu świadczyć może szybszy wzrost obrotów handlowych z Mercosur niż z resztą świata: w latach 2004–2010 wartość obrotów UE z Mercosur wzrosła o 78%, natomiast ze wszystkimi państwami trzecimi o 45%¹³. Trzeba jednak zwrócić uwagę na nierówny udział poszczególnych państw Mercosur w kontaktach handlowych z UE. W 2013 r. wymiana handlowa z Brazylią stanowiła ponad 75% wymiany między UE a państwami założycielskimi Mercosur¹⁴.

W ciągu ostatnich dwóch dekad wymiana handlowa między UE a Mercosur znacząco wzrosła. Od 1999 r. do 2013 r. eksport UE do Mercosur wzrósł z 21,9 mld do 52,3 mld euro, a import z 19,6 mld do 43,5 mld euro¹⁵. Wzrost wartości wymiany handlowej został zachwiany w latach 2001–2003, gdy państwa Mercosur ograniczyły import unijnych towarów – zwiększenie protekcjonizmu było reakcją na kryzys gospodarczy, który na przełomie wieków dotknął wszystkie państwa Cono Sur¹⁶.

¹⁰ *European Union. Trade in goods with Mercosur*, op. cit., s. 9.

¹¹ M.F. Gawrycki, *Unia Europejska – Ameryka Łacińska...*, op. cit., s. 195.

¹² E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy współpracy Mercosur z Unią Europejską. Perspektywy umowy stowarzyszeniowej*, [w:] E. Latoszek, M. Proczek (red.), *Teoretyczne koncepcje integracji regionalnej a efekty praktycznej działalności ugrupowań integracyjnych w Ameryce Łacińskiej*, Dom Wyd. Elipsa, Warszawa 2012, s. 137.

¹³ *External and intra-EU trade. A statistical yearbook. Data 1958–2010*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2011, ss. 48-51 (za: E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy...*, op. cit.).

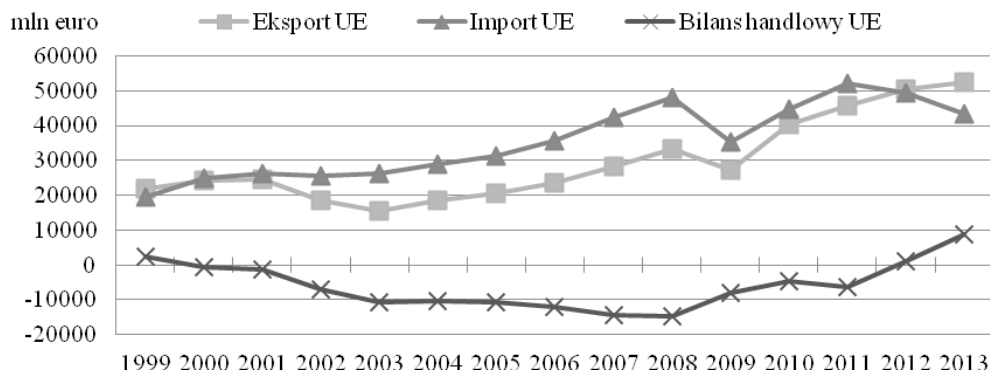
¹⁴ Obliczenia własne na podstawie danych z *EUROSTAT database*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (Database by themes/International trade/International trade data/ International trade long-term indicators/EU trade by Member State, by partner and by product group/Extra-EU trade by partner), dostęp: 23.07.2014.

¹⁵ Obliczenia własne na podstawie danych dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014.

¹⁶ E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy...*, op. cit., s. 141.

Z kolei w latach 2008–2009 zmniejszył się zarówno import, jak i eksport w wyniku światowego kryzysu finansowego. Spadek importu z państw Mercosur odnotowano także od 2011 r., a wynikał on z ograniczenia zakupu towarów z Brazylii i Argentyny (od 2011 do 2013 r. wartość importu z tych państw zmalała odpowiednio o 6 mld i 2,6 mld euro¹⁷).

Rysunek 1. Wymiana handlowa UE z Mercosur w latach 1999–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie *EUROSTAT database*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (Database by themes/International trade/ International trade data/ International trade long-term indicators/EU trade by Member State, by partner and by product group/Extra-EU trade by partner), dostęp: 23.07.2014. Dane liczone dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur.

W latach 90. XX w. bilans handlowy był korzystny dla Europy, jednak od 2001 r. rosnącą nadwyżkę w handlu zaczęły odnotowywać państwa Mercosur. Trend ten uległ odwróceniu po kryzysie z 2008 r., a od 2012 r. bilans jest dodatni dla Unii. Tendencje w wymianie handlowej między UE i Mercosur w latach 1999–2013 przedstawia rysunek 1.

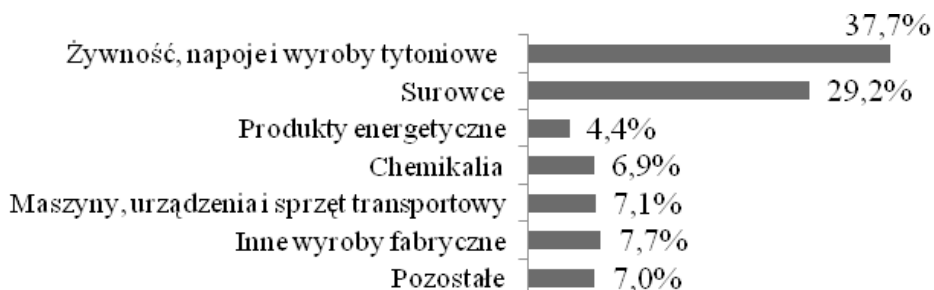
Struktura wymiany handlowej między UE a Mercosur

Wymiana handlowa między UE i Mercosur odznacza się wyraźną asymetrią, jeśli chodzi o jej strukturę. Z państw latynoskich importowane do Unii są przede wszystkim produkty rolne oraz surowce, natomiast eksport do państw Mercosur z UE obejmuje głównie produkty o wysokim stopniu przetworzenia oraz towary zaawansowane technologicznie¹⁸.

¹⁷ Obliczenia własne na podstawie danych z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014.

¹⁸ E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy...*, op. cit., s. 141.

Rysunek 2. Struktura importu UE z Mercosur w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014. Dane liczone dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur.

Z państw Mercosur do Unii importowane są przede wszystkim żywność oraz surowce (67% całego importu)¹⁹. Warto zwrócić uwagę na znaczną dynamikę wzrostu wartości importu produktów nieprzetworzonych. Od 2000 r. do 2013 r. wartość importu tej grupy produktów wzrosła prawie dwukrotnie (z 15 710 mln do 41 388 mln euro), podczas gdy wartość importu towarów przetworzonych pozostaje dosyć stabilna. Strukturę importu UE z państw założycielskich Mercosur w 2013 r. przedstawia rysunek 2. a jej wartość w latach 2000–2013 tabela 1.

Tabela 1. Wartość wymiany handlowej UE z Mercosur (w mln euro) z uwzględnieniem kategorii produktów w latach 2000–2013

	Import UE			Eksport UE			Bilans handlowy UE		
	2000	2006	2013	2000	2006	2013	2000	2006	2013
ŁĄCZNIE	24 798	35 361	41 388	23 768	23 194	50 999	-1 030	-12 167	9 611
Produkty nieprzetworzone	15 710	23 603	31 079	1 318	1 372	5 348	-14 392	-22 231	-25 731
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe (łącznie z żywymi zwierzętami)	9 545	12 501	16 431	791	563	1 480	-8 754	-11 938	-14 951
Surowce	5 927	9 321	12 748	224	285	848	-5 703	-9 036	-11 900
Produkty energetyczne	238	1 781	1 900	303	524	3 021	65	-1 257	1 121
Produkty przetworzone	8 986	11 492	9 452	22 095	21 590	44 766	13 109	10 098	35 315
Chemikalia	843	1 586	3 024	4 322	4 844	11 219	3 479	3 258	8 195

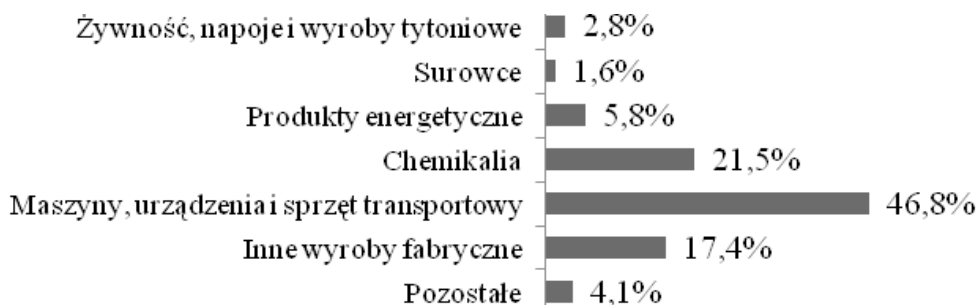
¹⁹ Obliczenia własne na podstawie danych dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014.

Maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy	7 299	8689	3 088	15 614	15035	24 464	8 315	6 346	21 377
Inne wyroby fabryczne	844	1217	3 340	2 159	1711	9 083	1 315	494	5 743
Pozostałe	102	266	858	355	232	885	253	-34	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014. Dane liczone dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur, kategorie produktów opracowane według standardowej klasyfikacji handlu międzynarodowego (*Standard international trade classification, SITC*).

Z Unii do Mercosur eksportowane są przede wszystkim towary przetworzone: maszyny i środki transportu (47% całego eksportu) oraz artykuły przemysłu chemicznego (21%). Warto zwrócić uwagę, że udział procentowy eksportu tych artykułów jest wyższy niż dla całego świata (odpowiednio 40,8% i 15,7% całego eksportu UE²⁰). Wskazuje to na duże zapotrzebowanie Mercosur na powyższe towary. Eksport towarów przetworzonych wykazuje także znaczną dynamikę. Od 2000 r. do 2013 r. jego wartość wzrosła z 22 095 mln do 44 766 mln euro. Strukturę eksportu UE do państw Mercosur przedstawia rysunek 3., a jej wartość w latach 2000–2013 tabela 1.

Rysunek 3. Struktura eksportu UE z Mercosur w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *EUROSTAT database*, op. cit., dostęp: 23.07.2014. Dane liczone dla 27 państw UE oraz 4 państw Mercosur.

Sektor rolny jako kluczowy punkt negocjacji między UE a Mercosur

Sektor rolny stanowi niezwykle ważny obszar negocjacji umowy stowarzyszeniowej między UE a Mercosur. Jak już zostało wcześniej podkreślone, artykuły rolne stanowią kluczowy towar eksportowy Mercosur (zarówno w przypadku wymiany handlowej z UE, jak i całym światem), a blisko 20% importowanych przez UE produktów

²⁰ *European Union. Trade in goods with Mercosur*, op. cit., s. 10, dostęp: 21.07.2014.

rolnych pochodzi z Mercosur²¹. Warto jednak zauważyć, że nie wszystkie państwa członkowskie mają tutaj równy udział. Produkty rolne stanowią jedynie 23% eksportu Brazylii, ponad 40% Argentyny, 50% Urugwaju i prawie 80% Paragwaju²².

Do najważniejszych towarów rolnych eksportowanych przez Mercosur do Unii należą: soja i produkty sojowe, artykuły mięsne (głównie wołowina, wieprzowina, drób), kawa, tytoń, warzywa i owoce, soki owocowe, cukier i nabiał. Łącznie stanowią one ponad 80% całego eksportu rolnego Mercosur do UE²³.

Niektóre produkty, jak np. kawa czy kakao, są deficytowe na europejskim rynku i nie stanowią konkurencji dla unijnych producentów, dzięki czemu są objęte zeroprocentową lub też bardzo niską stawką celną. Jednak wiele z towarów rolnych eksportowanych przez Mercosur stanowi konkurencję dla producentów z UE. Produkty te objęte zostały tzw. systemem TRQ (*Tariff Rate Quota*), polegającym na ustaleniu kontyngentów oraz dwóch stawek celnych: niższej w ramach kontyngentu i wyższej dla artykułów wchodzących na rynek unijny poza ustaloną ilością²⁴. Państwom Mercosur zależy na zwiększeniu kontyngentów oraz obniżeniu ceł poza nimi. W dotychczasowych negocjacjach UE była skłonna dopuścić na swój rynek więcej latynoamerykańskich towarów, jednak chciała zróżnicować stosowane stawki celne, co okazało się rozwiązaniem nieakceptowalnym przez państwa Mercosur.

Jednym z najbardziej „wrażliwych” towarów, a więc problematycznych przy negocjowaniu porozumienia, jest wołowina. Brazylia i Argentyna są największymi światowymi producentami tego towaru (około 85% światowej produkcji), a koszt produkcji tego mięsa w Brazylii jest najniższy na świecie. Wołowina stanowi także ważny produkt dla gospodarek państw UE, szczególnie dla Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Polski i Hiszpanii. Analizy przeprowadzone w 2009 r. na zlecenie Komisji Europejskiej wskazują, że redukcja barier celnych zwiększyłaby eksport wołowiny z Mercosur do UE, wpływając jednocześnie na zwiększenie produkcji w państwach latynoamerykańskich oraz ograniczenie produkcji unijnej²⁵. Komparatywna przewaga państw Mercosur zwiększa więc obawy producentów z UE, ale także polityków, których niepokoją konsekwencje potencjalnego spadku liczby miejsc pracy w sektorach powiązanych z hodowlą bydła i produkcją mięsa.

Innym newralgicznym produktem w sektorze rolnym są biopaliwa, a dokładnie etanol, będący jednym z biokomponentów. Unia Europejska szeroko promuje wykorzystanie biopaliw, co oznacza rosnący popyt na etanol. Chociaż obecnie producenci z UE nie są w stanie zapewnić wystarczającej na unijny rynek produkcji, jed-

²¹ *Handel zagraniczny Polski z krajami Mercosur w 2013 r.*, [Online], dostępne: https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2153,Handel_zagraniczny_Polski_z_krajami_Mercosur_w_2013_r.html, 27.05.2014.

²² E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy...*, op. cit., s. 142.

²³ *Ibidem*, s. 142.

²⁴ *Ibidem*, ss. 130-131.

²⁵ *Trade Sustainability Impact Assessment of the Association Agreement to be negotiated between the EU and Central America*, University of Manchester, Manchester 2007, ss. 41-42.

nak obawiają się konkurencji ze strony Mercosur, gdzie produkcja etanolu jest około trzykrotnie tańsza²⁶. Poza skutkami ekonomicznymi, obawy budzą także potencjalne negatywne efekty przyrodnicze (m.in. wycinka lasów amazońskich).

Problematiczna jest także kwestia realizowanej w UE wspólnej polityki rolnej, chroniącej europejskich rolników przed konkurencją ze strony producentów z państw trzecich. W latach 1991–1998 eksport produktów rolnych z UE do Mercosur wzrósł o 30%, natomiast w tym samym czasie eksport produktów rolnych z ugrupowania latynoskiego do UE wzrósł jedynie o 5%²⁷. Państwa Mercosur liczą, że umowa stowarzyszeniowa z UE przyniesie korzyść ich producentom rolnym, dlatego przed osiągnięciem ostatecznego porozumienia oczekują modyfikacji przez UE jej programu subwencjonowania rolnictwa. Sztywna polityka Unii w tej dziedzinie jest poważną przeszkodą w dalszych rozmowach.

Podsumowanie

Sektor rolny wyraźnie pokazuje, jak trudne może być osiągnięcie kompromisu, pozwalającego utworzyć strefę wolnego handlu między UE a Mercosur. Z ekonomicznego punktu widzenia liberalizacja handlu, zapewniająca równe warunki konkurencji oraz przesunięcie produkcji do tańszych producentów, jest zjawiskiem pozytywnym, jednak polityczne i społeczne konsekwencje tych procesów mogą się okazać poważną barierą na drodze do porozumienia między dwoma ugrupowaniami²⁸.

Warunki, zarówno gospodarcze, jak i polityczne, wydają się być obecnie zdecydowanie mniej sprzyjające porozumieniu między UE a Mercosur niż te w 2004 r. Unia Europejska nie liczy już 15, lecz 28 państw, a więc zadanie wypracowywania kompromisowych rozwiązań przy często sprzecznych interesach państw UE staje się coraz trudniejsze. Także zmiany w składzie Mercosur mogą powodować dodatkowe komplikacje w procesie negocjacyjnym. Dodatkowo UE wciąż zmagają się z konsekwencjami kryzysu finansowego, a członkowie Mercosur z gospodarczym spowolnieniem, co teoretycznie powinno ograniczać ich gotowość do ustępstw²⁹. Według analityków z argentyńskiego instytutu CIPPEC³⁰, warunki te będą znacznym utrudnieniem dla osiągnięcia porozumienia na warunkach równie ambitnych, jak te z 2004 r.

Mimo powyższych problemów, od 2013 r. można zaobserwować przyspieszenie wznowionych w 2010 r. negocjacji. Tak jak zostało to już wspomniane, ważnym ar-

²⁶ E. Milik-Mantur, *Instytucjonalne ramy...*, op. cit., s. 131.

²⁷ T.M. Leonard, *Unia Europejska a MERCOSUR: perspektywy współpracy*, „Studia Europejskie”, 2001, nr 1, s. 41.

²⁸ Ibidem, ss. 41-42.

²⁹ P. Zerka, *Europejski test Mercosuru*, op. cit.

³⁰ L. Castro, R. Rozemberg, *Una evaluación preliminar de los posibles efectos de un tratado de libre comercio Unión Europea – Mercosur para las provincias argentinas*, [Online], dostępne: <http://www.cippec.org/documents/10179/51827/DT+108.pdf/df67567e-b6d2-4151-bedf-f955b0cf3d0b>, s. 48, 27.05.2014.

gumentem do stworzenia strefy wolnego handlu między UE a Mercosur jest wzajemna atrakcyjność rynków zbytu. Warto tu zwrócić uwagę, że największym partnerem Unii jest Brazylia, której gospodarka w znacznie mniejszym stopniu niż w przypadku pozostałych państw Mercosur opiera się na newralgicznym sektorze rolnym. Jednak chęć zawarcia „zrównoważonego” układu z Unią wyrażają także pozostałe państwa Mercosur. W szczególności znacząca może być tu zmiana nastawienia Argentyny, która przez ostatnie lata postrzegana była jako główny hamulec tej inicjatywy³¹.

Dodatkowym impulsem może być także dynamika politycznych negocjacji na świecie. Trwające od półtora roku rozmowy gospodarcze między UE a Stanami Zjednoczonymi w sprawie Transatlantyckiego Porozumienia Handlowo-Inwestycyjnego (TTIP) mogą mieć istotne znaczenie geopolityczne i strategiczne także dla reszty świata. Z badań przeprowadzonych przez Fundację Bertelsmanna wynika, że podpisanie TTIP może w ciągu 15–20 lat spowodować spadek eksportu z Ameryki Łacińskiej do USA o około 27% oraz o ponad 7% do UE³², wpływając znacząco na pogorszenie sytuacji państw Mercosur w handlu światowym. Jak zauważa P. Zerka, to właśnie wizja izolacji i spadku znaczenia w ramach wyłaniającej się nowej geografii handlu światowego sprawiła, że elity gospodarcze Brazylii i innych państw Mercosur wymogły na swoich rządach powrót do rozmów z Unią na temat układu stowarzyszeniowego³³. Jak widać, pomimo gospodarczego charakteru porozumienia negocjowanego przez Mercosur i UE, decydujące dla finalizacji rozmów mogą się okazać czynniki zewnętrzne, a mianowicie zmiany w światowym układzie sił.

LITERATURA

Najważniejsze dokumenty:

- Countries and regions: Mercosur, [Online], dostępne: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/mercosur/>, 27.05.2014.
- European Union, Trade in goods with Mercosur, [Online], dostępne: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf, 27.05.2014.
- External and intra-EU trade. A statistical yearbook. Data 1958–2010, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2011.
- Handel zagraniczny Polski z krajami Mercosur w 2013 r., [Online], dostępne: https://buenosaires.trade.gov.pl/pl/argentina/article/detail,2153,Handel_zagraniczny_Polski_z_krajami_Mercosur_w_2013_r.html, 27.05.2014.
- Trade Sustainability Impact Assessment of the Association Agreement to be negotiated between the EU and Central America, University of Manchester, Manchester 2007.

³¹ P. Zerka, *Europejski test Mercosuru*, op. cit.

³² Ibidem.

³³ P. Zerka, *Ameryka Łacińska: Zachód czy Południe?*, [Online], dostępne: <http://kulturaliberalna.pl/2014/07/02/felieton-noty-bogoty-ameryka-lacinska-ttip-zachod-poludnie/>, dostęp: 27.05.2014.

Druki zwarte:

- Gawrycki M.F., *Unia Europejska – Ameryka Łacińska i Karaiby. Trudne partnerstwo dwóch regionów*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2004.
- Milik-Mantur E., *Instytucjonalne ramy współpracy Mercosur z Unią Europejską. Perspektywy umowy stowarzyszeniowej*, [w:] E. Latoszek, M. Proczek (red.), *Teoretyczne koncepcje integracji regionalnej a efekty praktycznej działalności ugrupowań integracyjnych w Ameryce Łacińskiej*, Dom Wyd. Elipsa, Warszawa 2012.

Najważniejsze artykuły:

- Castro L., Rozemberg R., *Una evaluación preliminar de los posibles efectos de un tratado de libre comercio Unión Europea – Mercosur para las provincias argentinas*, [Online], dostępne: <http://www.cippec.org/documents/10179/51827/DT+108.pdf/df67567e-b6d2-4151-bedf-f955b0cf3d0b>, 27.05.2014.
- Kegel P.L., Amal M., *MERCOSUR and its Current Relationship to the European Union*, [Online], dostępne: http://www.zei.uni-bonn.de/dateien/discussion-paper/dp_c209_kegel_amal.pdf, 27.05.2014.
- Leonard T.M., *Unia Europejska a MERCOSUR: perspektywy współpracy*, „Studia Europejskie”, 2001, nr 1.
- Maroszek M., *Ameryka Łacińska a Unia Europejska. Dziesięć lat strategicznego partnerstwa*, [Online], dostępne: <http://fae.pl/biuletynopiniefaeamerykalacinskaae.pdf>, 27.05.2014.
- Mercosur seeks to seal trade deal with EU this year, [Online], dostępne: <http://www.buenosairesherald.com/article/206148/mercosur-seeks-to-seal-trade-deal-with-eu-this-year>, 23.01.2016.
- Zerka P., *Ameryka Łacińska: Zachód czy Południe?*, [Online], dostępne: <http://kulturaliberalna.pl/2014/07/02/felieton-noty-bogoty-ameryka-lacinska-ttip-zachod-poludnie/>, 27.05.2014.
- Zerka P., *Europejski test Mercosuru*, [Online], dostępne: http://www.demoseuropa.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=1391%3Aeuropejski-test-mercrosuru&catid=145%3A2013kom&temid=170&lang=pl, 27.05.2014.

RENATA POPIOŁEK

WYDZIAŁ NAUK POLITYCZNYCH I DZIENNIKARSTWA
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wpływ polityki konkurencyjności Unii Europejskiej na rynek pracy w Polsce

Streszczenie: Artykuł porusza tematykę polityki konkurencyjności Unii Europejskiej (UE) jako narzędzia wspomagającego funkcjonowanie, kształtowanie się i uwarunkowania obszaru rynku pracy w Polsce. Jest to próba zastanowienia się nad zjawiskiem polityki konkurencyjności Unii Europejskiej i jej oddziaływania na rynek pracy w Polsce. Jego celem jest ukazanie korelacji między polityką konkurencyjności UE a rynkiem pracy w Polsce.

Wstęp

Przedmiotem artykułu jest przedstawienie polityki konkurencyjności Unii Europejskiej (UE) jako narzędzia wspomagającego funkcjonowanie, kształtowanie się i uwarunkowania obszaru rynku pracy w Polsce. Artykuł powstał na podstawie politologicznej metody analizy treści z wykorzystaniem źródeł zapisanych, takich jak: dokumenty, akty prawne, artykuły z czasopism naukowych oraz wydawnictwa zwarte odnoszące się do przedmiotowej problematyki. Poniższy tekst to próba zastanowienia się nad zjawiskiem polityki konkurencyjności Unii Europejskiej i jej oddziaływania na rynek pracy w Polsce. Jego celem jest ukazanie korelacji między polityką konkurencyjności UE a rynkiem pracy w Polsce.

Definicja polityki konkurencyjności

Z teoretycznego punktu widzenia niemożliwe jest analizowanie terminu bez nakreślenia siatki pojęć, w ramach których będą prowadzone rozważania. Analizę po-

lityki konkurencyjności warto rozpocząć od dokładnego sprecyzowania, jak wspomniany termin jest rozumiany. Nie można polityki konkurencyjności zdefiniować jednoznacznie, ponieważ jest to związane z różnorodnym podejściem do samego znaczenia pojęcia „polityka”. Klasyyczna teoria polityki Arystotelesa sprowadza ją do sztuki rządzenia państwem, której głównym celem jest wspólne dobro. Warto zwrócić uwagę na definiowanie polityki przez Maksa Webera, który twierdził, że jest to dążenie do udziału we władzy lub do wywierania wpływu na podział władzy w obrębie państwa lub między państwami, w obrębie ludzi, którzy te państwa tworzą¹. Jerzy Hausner omawia politykę w czterech aspektach. Po pierwsze, rozumianą jako podsystem systemu społecznego, którego atrybutem jest „władza”. Po drugie, jako całokształt organizacji politycznych, z których najwyższe w hierarchii jest państwo, chodzi tu o „organizację polityczną społeczeństwa”. Po trzecie, J. Hausner przedstawia politykę jako celowe działanie podmiotów, które ją prowadzą. Czwarty aspekt polityki, według niego, odnosi się do celowego działania władzy publicznej, jak np. „polityka gospodarcza”, „polityka ochrony zdrowia”, „polityka regionalna”². Interpretując to ostatnie ujęcie, można wywnioskować, że politykę konkurencyjności również można skategoryzować w podobny sposób, ale z jednym zastrzeżeniem. Zanim jednak zostaną rozwinięte dalsze rozważania, należy skupić się na jeszcze jednej kwestii, czyli pojęciu samej konkurencyjności.

W rynkowym systemie regulacji istota zachowywania się podmiotów gospodarczych sprowadza się do konkurowania, rywalizacji i konfrontacji na rynku. W punkcie wyjścia intuicyjnie można przyjąć, że „konkurencyjność” oznacza umiejętność konkurowania, a więc działania i przetrwania w konkurencyjnym otoczeniu. Na gruncie nauki praktycznej konkurencyjność zalicza się do nazw raczej abstrakcyjnych, a więc można stwierdzić, że jest to pojęcie teoretyczne, które nie posiada desygnatów³. „Konkurencyjność” to potencjał, możliwości oraz umiejętność danego podmiotu rynkowego do sprostania konkurencji, czyli rywalizacji ze strony innych podmiotów działających w tej samej branży na rynku. „Konkurencja” jest procesem, za pomocą którego uczestnicy rynku, dążąc do realizacji swoich celów i maksymalizacji swojej satysfakcji, próbują przedstawić oferty korzystniejsze od innych ofert swoich rywali. „Konkurencja” występuje zarówno między sprzedawcami, jak i nabywcami dóbr i usług. Sprzedawcy konkurują o pozyskanie konsumentów, podczas gdy nabywcy konkurują o ograniczone zasoby na rynku⁴. „Konkurencyjność” jest pojęciem złożonym i wielowymiarowym. W *Global Competitiveness Report* Światowego Forum Gospodarczego konkurencyjność zdefiniowano jako zbiór instytucji, polityk i czynników, od których zależy poziom produktywności danego kraju⁵. Konkurencja

¹ M. Weber, *Polityka jako zawód i powołanie*, Znak, Kraków 1998, s. 61.

² J. Hausner, *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2008, s. 43.

³ Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 27.

⁴ S. Marciniak, *Makro i mikroekonomia dla inżynierów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 109.

⁵ *Global Competitiveness Report 2013–2014*, [Online] dostępne http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf, 14.09.2015.

stanowi dźwignię rozwoju i wzrostu, stymuluje przedsiębiorców do działania, podnosi efektywność, a także kreuje warunki dla rozwoju innowacji⁶.

W tym miejscu należy skompilować te dwa pojęcia i przedstawić znaczenie polityki konkurencyjności w kontekście unijnym. Mianowicie, polityka konkurencji w omawianym przypadku ma zdecydowanie szersze znaczenie, tj. jej ujęcie odnosi się, *sensu largo*, do analizy z poziomu unijnego, a nie, *sensu stricto*, poziomu krajowego. W takim ujęciu polityka konkurencji Unii Europejskiej oddziałuje na politykę krajową, gdyż rządy państw członkowskich UE mają obowiązek stosować się do unijnych zaleceń i nakazów. Unijna polityka konkurencji służy zagwarantowaniu sprawiedliwych warunków konkurencji przedsiębiorstwom prowadzącym działalność na europejskim rynku wewnętrznym⁷.

Polityka konkurencyjności Unii Europejskiej

Historia polityki konkurencji w Unii Europejskiej sięga czasów traktatu rzymskiego i jest naturalną konsekwencją zasad dotyczących wolnego handlu w ramach jednolitego rynku europejskiego. Traktat powołał do życia system chroniący przed zakłóceniami konkurencji na wspólnym rynku. Miał umożliwić dopracowanie skutecznych przepisów, które zapewnią sprawne funkcjonowanie wspólnego rynku, a konsumenci będą mogli czerpać z systemu wolnorynkowego⁸. Zasady konkurencji zostały wdrożone przez Komisję Europejską, która wspólnie z Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej ponosi odpowiedzialność za ich przestrzeganie. Twórcy integracji postanowili, że ma się ona dokonać m.in. poprzez „stworzenie systemu, który będzie chronić konkurencję wewnątrz Wspólnoty przed jej zakłóceniem”⁹. Przepis ten zawierał bezpośrednio skuteczną normę prawną, jak również wymagał stworzenia systemu reguł konkurencji, mających zapewnić skuteczną ochronę mechanizmu konkurencji przed zakłócającymi ją działaniami państw i przedsiębiorstw. Od połowy lat 80. XX w., wraz z wejściem w życie Jednolitego aktu europejskiego i utworzeniem rynku wewnętrznego, zwiększyła się aktywność organów wspólnotowych w zakresie otwierania krajowych rynków infrastrukturalnych, m.in. na podstawie art. 86 TWE i przeciwdziałania zakłócającej konkurencję pomocy państwa, definiowanej według art. 87–89 TWE¹⁰. Traktat z Maastricht w 1992 r. ustanowił imperatyw konstytucyjny „poszanowania zasad otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją”¹¹. Jego

⁶ *Polityka konkurencji na lata 2014–2018*, Warszawa 2014, s. 6, [Online] dostępne: <https://uokik.gov.pl/download.php?plik=14691>, 14.09.2015.

⁷ Komisja Europejska, *Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Konkurencyjność*, Bruksela 2014, s. 1. [Online], dostępne: http://europa.eu/pol/index_pl.htm, 14.09.2015.

⁸ Komisja Europejska, *Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Konkurencyjność*, op. cit.

⁹ Art. 3 ust.1 lit. b) TFUE, Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej, [Online], dostępne: <http://www.europa.eu>, 14.09.2015.

¹⁰ Art. 107–109 TFUE, Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej, [Online], dostępne: <http://www.europa.eu>, 14.09.2015.

¹¹ Art. 119 ust. 1 i 2 TFUE, op. cit.

uzasadnieniem w sensie politycznym było ostateczne utworzenie jednolitego rynku wewnętrznego rozumianego jako „przestrzeń bez granic wewnętrznych, w której zgodnie z przepisami Traktatu jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału”¹². W wymiarze wewnątrzunijnym na uwagę zasługuje przede wszystkim europejska polityka konkurencji, która w swoich fundamentach stanowi przykład tzw. negatywnej integracji, a więc polegającej na deregulacji służącej wyeliminowaniu zakłóceń w funkcjonowaniu jednolitego rynku¹³. Polityka konkurencji polega na stosowaniu przepisów, które gwarantują, że firmy będą ze sobą konkurować uczciwie. Dzięki temu wzrasta wydajność firm i rozwija się przedsiębiorczość. Poza tym, konsumenci mają większy wybór, jakość towarów i usług rośnie, a ceny spadają. W związku z tym Unia Europejska zwalcza praktyki zakłócające konkurencję, kontroluje połączenia przedsiębiorstw i udzielanie pomocy przez państwa członkowskie oraz promuje liberalizację rynków¹⁴. Zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony konkurencji, przedsiębiorstwa funkcjonujące w Unii Europejskiej nie mogą:

- ustalać cen ani dzielić się rynkami między sobą;
- nadużywać pozycji dominującej na danym rynku, by wyeliminować słabszych konkurentów;
- łączyć się, jeśli taka fuzja miałaby umożliwić im przejęcie kontroli nad danym rynkiem.

Komisja Europejska sprawdza również, jaka jest wysokość pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom przez rządy poszczególnych państw. Pomoc może być udzielana w różnych formach, np.: kredyty i dotacje, ulgi podatkowe, udostępnianie po preferencyjnych cenach towarów i usług, gwarancje rządowe, które zwiększają rating kredytowy firmy w porównaniu z konkurentami¹⁵. Na uwagę zasługuje fakt, że w XXI w. Unia Europejska stanęła w obliczu nowych wyzwań, które wynikają ze wzrostu znaczenia nowych technologii, szybkich zmian ekonomicznych i napływających z zewnątrz emigrantów, co akurat było związane z rozszerzeniem UE w latach 2004 i 2007. W związku z tym Unia Europejska nie tylko musiała te wyzwania podjąć, ale i na nie odpowiedzieć. W takiej sytuacji można wywnioskować, że wzrost gospodarczy oraz spójność ekonomiczna i społeczna stały się dwiema stronami tego samego medalu. We wzmocnienie konkurencyjności UE niezwykle istotne są innowacje technologiczne, techniczne oraz efektywna polityka zatrudnienia, realizowana za pośrednictwem funduszy strukturalnych. Z punktu widzenia rynku pracy istotne są programy przyczyniające się do tworzenia nowych miejsc pracy. Służyć ma temu, wspierana ze środków unijnych, aktywna polityka rynku pracy. Jej celem jest zwiększenie szans i uzyskanie oraz utrzymanie zatrudnienia, zmniejszenie liczby bezrobotnych i poziomu długotrwałego bezrobocia oraz ograniczenie jego skutków. W dziedzinie zasobów ludzkich

¹² Art. 26 TFUE, op. cit.

¹³ R. Riedel, *Konkurencyjność Unii Europejskiej w globalizującej się Europie*, [Online] dostępne: www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/60501, 14.09.2015.

¹⁴ Komisja Europejska, *Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Konkurencyjność*, op. cit.

¹⁵ *Polityka konkurencji UE*, [Online] dostępne: <http://uniaeuropejska.org/polityka-konkurencji-ue/>, 14.09.2015.

największe znaczenie mają działania zmierzające do:

- wzrostu konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw;
- tworzenia warunków sprzyjających działalności innowacyjnej i wdrażaniu nowych technologii;
- budowania stabilnej i równomiernej sieci małych i średnich podmiotów gospodarczych;
- tworzenia nowych miejsc pracy;
- poprawy konkurencyjności i jakości oferowanych na rynku produktów.

Realizacja wyżej wymienionych celów w praktyce przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz do wykorzystania wewnętrznych czynników wzrostu, przy jednoczesnej poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw.

Cele polityki konkurencji wiążą się z efektywnością ekonomiczną rozumianą jako:

- unifikacja rynku gwarantująca, że nie zostanie on „rozczłonkowany” w wyniku działania firm;
- podtrzymywanie i umacnianie struktur konkurencyjnych na rynku europejskim;
- zagwarantowanie uczciwej konkurencji przez kontrolowanie pomocy udzielanej przez państwo¹⁶.

Polityka konkurencji sprzyja konkurencyjności nie tylko w kontekście unijnym, ale również światowym, ponieważ dzięki zdrowej konkurencji w obrębie jednolitego rynku przedsiębiorstwa są przygotowane do prowadzenia działalności na rynkach światowych¹⁷.

Polityka konkurencyjności w Polsce

Po przystąpieniu do Unii Europejskiej w maju 2004 r. unijny model ochrony konkurencji został w pełni recypowany w Polsce. Zakazy praktyk ograniczających konkurencję w polskiej Ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów stanowią wierne odzwierciedlenie traktatowych zakazów: porozumień ograniczających konkurencję¹⁸ oraz nadużywania pozycji dominującej¹⁹. Ponadto rządowa polityka konkurencji na lata 2014–2018 wskazuje na najważniejsze kwestie, które gwarantują rozwój i ochronę konkurencji w polskiej gospodarce na najbliższe lata. W efekcie są tworzone nowe miejsca pracy, następuje spadek cen, a to daje większy wybór dóbr i usług. Polityka

¹⁶ E. Radomska, *Polityka konkurencji a funkcjonowanie rynku UE*, Biuletyn POU, nr 5, Warszawa 2010, s. 1.

¹⁷ Sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji za rok 2013, Luksemburg 2014, s. 8. [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2013/part1_pl.pdf, 14.09.2015.

¹⁸ Art. 101 TFUE, Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej, [Online], dostępne: <http://www.europa.eu>, 14.09.2015.

¹⁹ Art. 102 TFUE, ibidem.

konkurencyjności w Polsce aktualnie i nierozzerwalnie jest sprzężona z obowiązującą Strategią Europa 2020, czyli unijnym programem wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego na aktualne dziesięciolecie. Bez wątplenia Strategia Europa 2020 jest odpowiedzią na kryzys gospodarczy, który dotknął Europy i równocześnie stojące przed nią długofalowe wyzwania związane z globalizacją czy starzeniem społeczeństw. Głównym jej celem jest cały czas (podobnie jak w strategii lizbońskiej) wzrost gospodarczy, jednak szczególną uwagę zwrócono na zrównoważony rozwój. Efektem jej realizacji ma być gospodarka oparta na:

- wiedzy i innowacji;
- zrównoważonym rozwoju – wspieraniu gospodarki efektywnej, korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i konkurencyjnej;
- rozwoju sprzyjającym włączeniu społecznemu – wspieraniu gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną²⁰.

Unijna polityka konkurencyjności bez wątplenia wpływa na polski rynek pracy, a wymienione wcześniej postanowienia, jak również inne zalecenia unijne, muszą być i są przez Polskę realizowane. Gdy przeanalizuje się dostępne dane o Polsce w kontekście Strategii Europa 2020, to jednoznacznie można stwierdzić, że kraj ten się rozwija. Dodatkowo, wszystkie dostępne statystyki świadczą o tym, że Polska uzyskuje zdecydowanie lepsze wyniki aktualnie, na różnych polach tematycznych, niż jeszcze kilka lat temu. Doskonale obrazuje to poniższa tabela, w której wyraźnie widać, że inflacja czy budżet spadły, a tendencja spadkowa powinna utrzymać się nawet do 2016 r. Można z tego wyciągnąć wniosek, że Europa 2020 jest efektywna w praktyce na przykładzie Polski.

Tabela 1. Europejska Prognoza Ekonomiczna – wiosna 2015

L.P.		2013	2014	2015	2016
1	Prognoza dla Polski				
2	Produkt Krajowy Brutto (wzrost w %)	1,7	3,4	3,3	3,4
3	Inflacja (w %)	0,8	0,1	-0,4	1,1
4	Bezrobocie (w%)	10,3	9	8,4	7,9
6	Bilans Budżetu Publicznego (Produkt Krajowy Brutto w %)	-4	-3,2	-2,8	-2,6
7	Dług Publiczny (Produkt Krajowy Brutto w %)	55,7	50,1	50,9	50,8
8	Bilans Rachunku Bieżącego (Produkt Krajowy Brutto w %)	-1,3	-1,4	-1,8	-2,2

Tabela nr 1. Ekonomiczna prognoza dla Polski, [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/polska/country-specific-recommendations/index_en.htm, 14.09.2015.

²⁰ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska, Bruksela 2010, s. 11. [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 14.09.2015.

Po rozszerzeniu Unii Europejskiej w 2004 r. nastąpiły zmiany w strukturze wydatków na politykę rynku pracy. W Polsce wydatki na politykę rynku pracy w relacji do PKB są dużo niższe niż w Unii Europejskiej. Udział wydatków na politykę rynku pracy w PKB w Polsce ma od 2005 r. tendencję malejącą²¹. W Polsce w 2004 r. na mocy Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy wprowadzony został podział na usługi i instrumenty rynku pracy, tj.: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy i organizację szkoleń²². Ponadto w polskim ustawodawstwie, w celu aktywizacji zawodowej bezrobotnych, ustanowiono następujące instrumenty polityki rynku pracy:

- szkolenia,
- prace interwencyjne,
- roboty publiczne,
- przygotowanie zawodowe w miejscu pracy,
- staże,
- środki na utworzenie miejsc pracy,
- prace społecznie użyteczne²³.

Według danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, dzięki wdrażanym programom, bezrobocie w Polsce uzyskuje tendencję zniżkową:

Tabela 2. Sytuacja rynku pracy w Polsce

OKRES	LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH	WZROST / SPADEK W ODNIESIENIU DO POPZEDNIEGO OKRESU	STOPA BEZROBOCIA PO WERYFIKACJI GUS	WZROST / SPADEK W ODNIESIENIU DO POPZEDNIEGO OKRESU
	W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH		W %	
2008				
I kwartał	1 702 192	-44 381	10,9	-0,3
II kwartał	1 455 321	-246 871	9,4	-1,5
III kwartał	1 376 581	-78 740	8,9	-0,5
IV kwartał	1 473 752	97 171	9,5	0,6
2009				
I kwartał	1 758 800	285 048	11,1	1,6
II kwartał	1 658 650	-100 150	10,6	-0,5
III kwartał	1 715 890	57 240	10,9	0,3
IV kwartał	1 892 680	176 790	12,1	1,2

²¹ Z. Wiśniewski, K. Zawadzki, *Aktywna polityka rynku pracy w Polsce w kontekście europejskim*, WUP-UMK, Toruń 2010, s. 27.

²² Ibidem, s. 22.

²³ Ibidem, s. 22.

2010				
I kwartał	2 076 708	184 028	13,0	0,9
II kwartał	1 843 921	-232 787	11,7	-1,3
III kwartał	1 812 624	-31 297	11,5	-0,2
IV kwartał	1 954 706	142 082	12,4	0,9
2011				
I kwartał	2 133 916	179 210	13,3	0,9
II kwartał	1 883 299	-250 617	11,9	-1,4
III kwartał	1 861 689	-21 610	11,8	-0,1
IV kwartał	1 982 676	120 987	12,5	0,7
2012				
I kwartał	2 141 906	159 230	13,3	0,8
II kwartał	1 964 445	-177 461	12,3	-1,0
III kwartał	1 978 987	14 542	12,4	0,1
IV kwartał	2 136 815	157 828	13,4	1,0
2013				
I kwartał	2 314 453	177 638	14,3	0,9
II kwartał	2 109 145	-205 308	13,2	-1,1
III kwartał	2 083 116	-26 029	13,0	-0,2
IV kwartał	2 157 883	74 767	13,4	0,4
2014				
I kwartał	2 182 205	24 322	13,5	0,1

Źródło: dane na podstawie MPPiS-01 o rynku pracy w Polsce, Sytuacja rynku pracy w Polsce, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2015.

Na podstawie danych z tabeli 2. można wywnioskować, że w końcu marca 2014 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 2 182,2 tys. bezrobotnych. W porównaniu do stanu z końca marca 2013 r. poziom bezrobocia spadł o 132,2 tys. osób (tj. 5,7%). Wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego w końcu marca 2014 r. ukształtował się na poziomie 13,5% i o 0,8 p. p. niższy niż rok wcześniej.

Podsumowanie

Analizując te dane, można zadać sobie pytanie, czy wyraźna poprawa rynku pracy w Polsce ostatnich latach przełoży się *in plus* na efekty zaplanowane w przypadku Strategii Europa 2020? Czy uda się zrealizować jeden z jej celów, czyli – by stopa bezrobocia osób w wieku 20–64 lata wzrosła z obecnych 69% do co najmniej 75% przez większą aktywizację kobiet pracujących, czy nastąpi lepsza integracja migrantów na

ryнку pracy? Na obecnym etapie odpowiedź jednoznaczna nie jest znana. Trudno również mieć całkowitą pewność, że ta tendencja się nie zmieni, że nie zdarzy się nagłe załamanie gospodarcze czy to w sensie globalnym oddziałującym na rynek UE (a *de facto* polski), czy to w kontekście unijnym oddziałującym na gospodarki państw członkowskich Unii Europejskiej? Europa po ostatnim kryzysie, w którym Polska wypadła na tle państw unijnych bardzo dobrze, zareagowała na tę sytuację. Podjęte zostały liczne ustalenia oraz decyzje mające na celu uniknąć tego typu sytuacji w przyszłości. Jednym z nich jest Strategia Europa 2020, która w kontekście tematyki tego artykułu ma niezwykle istotne znaczenie. Charakteryzuje się innowacyjnością i rozwojem, a to są główne wyznaczniki konkurencyjności, zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Polsce. Strategia Europa 2020 w takim ujęciu została wprowadzona, gdyż w aktualnej sytuacji gospodarczej konkurencyjność unijna oraz polityka konkurencyjności UE jest na niej oparta. Ponadto, polityka konkurencyjności Unii Europejskiej jest bez wątpienia związana z rynkiem pracy w Polsce, w dwojaki sposób. Po pierwsze, pośrednio, czyli stosując i dostosowując przepisy wewnętrzne do przepisów unijnych (tj. postanowienia Strategii Europa 2020). Po drugie, bezpośrednio, czyli przekładając te postanowienia w konkretne działania związane z rynkiem pracy (tj. np. szkolenia, czy staże tworzące elementy aktywnej polityki rynku pracy). Polityka rynku pracy w Polsce jest skorelowana z polityką konkurencyjności Unii Europejskiej. Na przykład, lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy. Z kolei zwiększenie stopy zatrudnienia sprzyja zmniejszeniu ubóstwa.

Reasumując, polityka konkurencyjności Unii Europejskiej w obliczu aktualnej sytuacji gospodarczej, politycznej i społecznej w zjednoczonej Europie odgrywa niezwykle istotną rolę. Jest w pewnym sensie wyznacznikiem dla państw członkowskich, by wiedziały, jak dostosowywać swoje prawo do unijnych postanowień w obszarze konkurencyjności, by w efekcie firmy i przedsiębiorstwa były bardziej atrakcyjne na rynku unijnym dla konsumenta-Europejczyka. Gdyby nie wpływ polityki konkurencji na rynek pracy w Polsce, podnoszenie konkurencyjności firm byłoby o wiele bardziej skomplikowane.

LITERATURA

Najważniejsze dokumenty:

- *Global Competitiveness Report 2013–2014*, [Online] dostępne: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014–15.pdf, 14.09.2015.
- *Polityka konkurencji na lata 2014–2018*, Warszawa 2014, [Online] dostępne: <https://uokik.gov.pl/download.php?plik=14691>, 14.09.2015.
- *Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Konkurencyjność*, Bruksela 2014, [Online], dostępne: http://europa.eu/pol/index_pl.htm, 14.09.2015.
- Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej – art. 3 ust.1 lit. b) TFUE, [Online], dostępne: <http://www.europa.eu>, 14.09.2015.

- *Polityka konkurencji UE*, [Online] dostępne: <http://uniaeuropejska.org/polityka-konkurencji-ue>, 14.09.2015.
- Sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji za rok 2013, Luksemburg 2014, [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2013/part1_pl.pdf, 14.09.2015.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Komisja Europejska, Bruksela 2010, [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 14.09.2015.
- Sytuacja rynku pracy w Polsce, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2015.
- Ekonomiczna prognoza dla Polski, [Online] dostępne: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/polska/country-specific-recommendations/index_en.htm, 14.09.2015.

Druki zwarte:

- Hausner J., *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.
- Marciniak S., *Makro i mikroekonomia dla inżynierów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
- Weber M., *Polityka jako zawód i powołanie*, Znak, Kraków 1998.
- Ziemiński Z., *Logika praktyczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
- Wiśniewski Z., Zawadzki K., *Aktywna polityka rynku pracy w Polsce w kontekście europejskim*, WUP–UMK, Toruń 2010.

Najważniejsze artykuły:

- Radomska E., *Polityka konkurencji a funkcjonowanie rynku UE*, Biuletyn POU, nr 5, Warszawa 2010.
- Riedel R., *Konkurencyjność Unii Europejskiej w globalizującej się Europie*, [Online] dostępne: www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/60501, 14.09.2015.

MACIEJ GÓRECKI

WYDZIAŁ POLITOLOGII I STUDIÓW MIĘDZYNARODOWYCH
UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Wpływ praktyk ograniczających konkurencję (kartele, nadużywanie pozycji dominującej) na interesy konsumentów w Unii Europejskiej

Streszczenie: Nielegalne porozumienia ograniczające konkurencję, zawierane przez podmioty gospodarcze oraz wykorzystywanie przez przedsiębiorstwa pozycji dominującej to jedne z największych zagrożeń dla interesów europejskich konsumentów. Potwierdzają to liczne decyzje Komisji Europejskiej, nakładające bardzo wysokie grzywny na podmioty dopuszczające się tego typu działań. W decyzjach tych negatywny wpływ sprzecznych z prawem ograniczeń konkurencji na sytuację konsumenta na rynku jest wyraźnie widoczny, tym bardziej, że praktyki te były stosowane praktycznie we wszystkich gałęziach gospodarki, dotyczyły najbardziej znanych przedsiębiorstw oraz naruszały interesy nabywców ze wszystkich państw Unii Europejskiej.

Wstęp

Zgodnie z danymi Europejskiego Urzędu Statystycznego, terytorium Unii Europejskiej (UE) zamieszkuje obecnie ponad 505 mln osób, które każdego dnia dokonują wyborów kupna przeróżnych produktów i korzystają z usług, uważnie przeglądając oferty wielu podmiotów działających na rynku¹. Stosunkowo rzadko zdajemy sobie jednak sprawę, że będąc konsumentami, jesteśmy bezpośrednimi beneficjentami wolnorynkowej konkurencji. Korzystamy bowiem z faktu, że przedsiębiorcy muszą dbać o wysoką jakość produktów i rozsądne ceny, ponieważ w przeciwnym razie stracą pozycję na rynku. Mnogość przedsiębiorstw sprawia, że mamy do dyspozycji szeroki wybór dóbr. Ponadto zmuszone do rywalizacji podmioty gospodarcze wciąż zaskakują nas nowymi, innowacyjnymi produktami, które ułatwiają nasze życie. Swobodna

¹ Por. Population on 1 January, [Online], dostępne: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>, 09.09.2015.

konkurencja ma zatem niebagatelny wpływ nie tylko na nasze interesy ekonomiczne, ale także te związane z naszym zdrowiem czy bezpieczeństwem. Wszelkie działania ograniczające rywalizację rynkową stanowią więc dla nas poważne zagrożenie.

Wpływ porozumień ograniczających konkurencję na interesy konsumentów

Jedną z praktyk, które w największym stopniu szkodzą interesom nabywców, są niedozwolone porozumienia zawierane przez podmioty gospodarcze, mające na celu ograniczenie bądź całkowite wyeliminowanie konkurencji w zakresie oferowanych dóbr i usług. Najczęściej uzgodnienia te dotyczą ceny i podziału terytorialnego rynku. Pozwala to nieuczciwym firmom na maksymalizację zysku, a tym samym na znaczne pogorszenie pozycji ekonomicznej konsumenta. Podmioty uczestniczące w układzie nie muszą „zabiegać” o klienta, co powoduje, że nie konkurują cenowo oraz są pozbawione motywacji do ulepszania produktów pod względem ich innowacyjności czy jakości.

W systemie prawnym Unii Europejskiej zakaz porozumień ograniczających rywalizację rynkową został uregulowany w art. 101 TFUE. Zgodnie z ust. 1 tego artykułu: „Niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane są wszelkie porozumienia między przedsiębiorcami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego”.

Praktyka orzecznicza instytucji unijnych dostarcza wielu przykładów naruszeń zakazu zawierania porozumień ograniczających konkurencję, których postanowienia wywierały negatywny wpływ na szeroko pojęte interesy najsłabszych uczestników rynku.

Klasycznym przykładem zмовy cenowej był kartel producentów kineskopów do telewizorów i monitorów komputerowych, który funkcjonował w latach 1996–2006. W decyzji podjętej 5 grudnia 2012 r. Komisja Europejska stwierdziła, że siedem przedsiębiorstw (Chunghwa, LG Electronics, Philips, Samsung SDI, Panasonic, Toshiba i Technicolor) specjalizujących się w produkcji sprzętu elektronicznego przez około 10 lat wspólnie ustalało ceny oferowanych dóbr, dzieliło się rynkiem, alokowało między sobą klientów, wymieniało poufne informacje oraz ograniczało zdolności produkcyjne². W efekcie ceny kineskopów stanowiły między 50 a 70% wartości odbiorników telewizyjnych. Świadczy to o ogromnej szkodliwości tej praktyki nie tylko dla producentów sprzętu, którzy korzystali z tych podzespołów, ale także przede wszystkim dla nabywców, którzy płacili za telewizory i monitory znacznie więcej

² Por. Streszczenie decyzji Komisji z dnia 5 grudnia 2012 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i art. 53 Porozumienia EOG, Dz. Urz. nr C 303 z 19.10.2013, ss. 13-16.

niż mogliby zapłacić w warunkach uczciwej konkurencji. Komisja uznała omawiany przypadek za jeden z najlepiej zorganizowanych karteli, którymi się kiedykolwiek zajmowała, a unijny komisarz ds. konkurencji określił go mianem „podręcznikowego przykładu najgorszych zachowań rynkowych”³. Strony umowy odbywały regularnie wielostronne narady na różnych poziomach korporacyjnych. Najistotniejsze kwestie dotyczące współpracy omawiano na szczeblu kierowniczym, na tzw. zielonych spotkaniach, gdyż każde zebranie stron porozumienia kończyło się rozegraniami partii golfa. Spotkania zaczynały się od przedstawiania sytuacji na poszczególnych rynkach, a następnie dyskutowano na temat cen podzespołów, ustalając odrębne opłaty dla poszczególnych wytwórców, a także ograniczając zdolności wytwórcze po to, aby zmniejszyć podaż i tym samym wywindować ceny na niespotykany wcześniej poziom. Ograniczenia produkcji były kontrolowane przez członków kartelu poprzez specjalne audyty w zakładach produkcyjnych⁴. Śledztwo ujawniło, że uczestnicy porozumienia byli w pełni świadomi popełnianych przez siebie naruszeń. Premedytację działań wymienionych wyżej przedsiębiorstw potwierdzają liczne dokumenty, które zostały poddane szczegółowej analizie przez Komisję. Na wszystkie strony kartelu nałożono karę finansową rzędu 1,47 mld euro⁵.

Od porozumień kartelowych wolny nie był również przemysł spożywczy. Trzy podmioty zajmujące się zaopatrywaniem północnoeuropejskiego regionu Unii Europejskiej w świeże banany – Chiquita, Dole i Weichert – utrzymywały wzajemne kontakty w celu wymiany informacji na temat swoich ofert cenowych. Firmy te omawiały czynniki wpływające na wysokość cen bananów i ujawniały realizowane przez siebie polityki cenowe. Kontakty odbywały się według opracowanego schematu i powtarzały się regularnie (najczęściej raz w tygodniu). W efekcie wymienione firmy wypracowały mechanizm monitorowania wzajemnych decyzji odnośnie stosowanych cen, dzięki czemu zdołały do minimum ograniczyć rywalizację rynkową między sobą. Naruszenie podstawowych interesów konsumentów było więc oczywiste. Sztucznie ustalane ceny powodowały zwiększone koszty po ich stronie⁶.

Za sprzeczne z unijnym prawem konkurencji uznane zostało także porozumienie o wyłącznej i selektywnej dystrybucji zawarte między francuskim producentem samochodów Automobiles Peugeot i jego filią odpowiedzialną za import pojazdów tej marki do Holandii⁷. Uzgodnienie miało na celu podział rynków zbytu, a w szczególności oddzielenie rynku holenderskiego od pozostałych rynków poszczególnych

³ Por. Antitrust: Commission fines producers of TV and computer monitor tubes € 1.47 billion for two decade-long cartels, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1317_en.htm, 09.09.2015.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Por. Streszczenie decyzji Komisji z dnia 15 października 2008 r. odnoszącej się do procedury przewidzianej w art. 81 Traktatu WE (Sprawa COMP/39.188 – Banany), Dz. Urz. nr C 189 z 12.8.2009, ss. 12-14.

⁷ Por. Decyzja Komisji z dnia 5 października 2005 r. w sprawie procedury stosowania art. 81 Traktatu WE wobec Automobiles Peugeot SA oraz Peugeot Nederland NV (sprawy COMP/E2/36623 36820 37275 – SEP i inni przeciwko Automobiles Peugeot SA), Dz. Urz. nr L 173 z 27.6.2006, ss. 20-24.

państw członkowskich. Próbowano tego dokonać poprzez utrudnianie transgranicznego handlu samochodami i ograniczanie możliwości zakupu pojazdu w Holandii przez obywatela innego państwa UE. Wprowadzono system wynagradzania dealerów w zależności od geograficznego przeznaczenia pojazdu (premia przysługiwała tylko wtedy, gdy pojazdy zarejestrowano na terenie Holandii) oraz wywierano naciski na dealerów aktywnych w zakresie sprzedaży samochodów na wywóz. Omawiana praktyka w oczywisty sposób naruszała ekonomiczne interesy konsumentów. Nabywcy pochodzący z zagranicy nie mogli skorzystać z oferty cenowej obowiązującej na tym rynku. W efekcie Komisja Europejska nałożyła na strony porozumienia grzywnę w wysokości 49,50 mln euro⁸.

Nielegalnych praktyk rynkowych dopuszczał się także kolejny producent pojazdów silnikowych – Toyota. Japońskie przedsiębiorstwo zawierało umowy z autoryzowanymi partnerami usług posprzedażnych na udostępnianie informacji technicznych niezbędnych do napraw samochodów właśnie tej marki. W skład danych technicznych wchodziły m.in.: instrukcje konieczne do przeprowadzenia kontroli, napraw, wymiany zepsutych podzespołów oraz usunięcia awarii któregokolwiek z systemów pojazdu, schematy i opisy etapów prac, kody i oprogramowanie potrzebne do ponownego zaprogramowania pojazdu oraz szczegółowe informacje o częściach zamiennych. Omawiane porozumienia oddziaływały dyskryminująco na niezależne warsztaty, które były zainteresowane świadczeniem usług użytkownikom pojazdów marki Toyota. Komisja podkreśliła także negatywny wpływ tego typu uzgodnień na interesy konsumentów. Dalsze funkcjonowanie takich praktyk mogło doprowadzić do zmniejszenia się udziałów w rynku autonomicznych podmiotów zajmujących się naprawami, a to z kolei spowodowałoby ograniczenia wyboru części zamiennych (np. tańszych zamienników) i znaczny wzrost cen usług⁹.

Komisja Europejska potępiła też porozumienie między dwoma przedsiębiorstwami telekomunikacyjnymi działającymi na Półwyspie Iberyjskim. W 2010 r. hiszpańska spółka Telefónica podjęła decyzję o zakupie od portugalskiego Portugal Telecom akcji brazylijskiego operatora telefonii mobilnej Vivo. Do umowy sprzedaży została włączona klauzula o zakazie konkurencji, zgodnie z którą „każda ze stron powstrzymuje się od angażowania się lub inwestowania, bezpośrednio lub pośrednio przez podmiot zależny, w jakikolwiek projekt związany z branżą telekomunikacyjną (w tym usługi telefonii stacjonarnej i mobilnej, usługi dostępu do Internetu i usługi telewizyjne), który może być uznany za konkurencyjny w stosunku do drugiej strony na rynku iberyjskim”¹⁰. Komisja uznała powyższą klauzulę za równoważną z porozumieniem

⁸ Por. Competition: Commission imposes a €49,5 million fine on Peugeot for obstructing New car exports from the Netherlands, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-1227_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

⁹ Por. Decyzja Komisji z dnia 13 września 2007 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 Traktatu WE (sprawa COMP/E-2/39.142 – Toyota), Dz. Urz. nr L 329 z 14.12.2007, ss. 52-55.

¹⁰ Streszczenie decyzji Komisji z dnia 23 stycznia 2013 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (sprawa COMP/39.839 – Telefónica/Portugal Telecom), Dz. Urz. nr C 140 z 18.5.2013, ss. 11-13.

dotyczącym podziału rynku, a tym samym naruszającą art. 101 ust. 1 TFUE. W następstwie naruszenia na oba przedsiębiorstwa nałożono grzywnę w wysokości około 79 mln euro¹¹. Zarówno Telefónica, jak i Portugal Telecom są podmiotami dominującymi w swoich państwach, jeśli chodzi o szeroko pojęte usługi telekomunikacyjne, a jednocześnie ich udział w rynku drugiej strony jest znikomy. Nie ma wątpliwości, że wzrost konkurencji między tymi firmami byłby korzystny dla hiszpańskich i portugalskich konsumentów, którzy mogliby korzystać z szerszej i przede wszystkim tańszej oferty usług.

Negatywny wpływ antykonkurencyjnych umów na pozycję konsumenta na rynku widoczny był także w przypadku porozumień zawieranych przez firmę farmaceutyczną Lundbeck ze swoimi bezpośrednimi konkurentami¹². Duńskie przedsiębiorstwo jest producentem innowacyjnego leku antydepresyjnego o nazwie Cipramil. W 2002 r. Lundbeck ustalił z kilkoma innymi firmami farmaceutycznymi, że znacznie opóźnią wprowadzenie na rynek tańszych zamienników tego leku, co stanowiło naruszenie unijnych zasad ochrony konkurencji. Duńczycy dążyli do tego, aby jak najdłużej czerpać zyski ze swojego najlepiej sprzedającego się produktu. Warto jednak rozważyć implikacje, jakie te uzgodnienia wywarły na konsumentach. Bezpośrednie szkody ponieśli przede wszystkim pacjenci, którzy byli „odcięci” od tańszych leków mających takie samo działanie. W samej Wielkiej Brytanii ceny Cipramilu po wejściu na rynek niedrogich substytutów spadły o około 90%, co dowodzi tego, jak duże koszty ponosili konsumenci z powodu antykonkurencyjnych działań firmy Lundbeck. Istotne straty poniosły także narodowe systemy zdrowia, które z reguły są obciążeniem dla budżetów państw. Komisja Europejska nałożyła na duńskie przedsiębiorstwo grzywnę wynoszącą 93,8 mln euro, a na pozostałych uczestników porozumienia 52,2 mln euro¹³.

Analogiczna sytuacja wystąpiła w przypadku firmy Johnson & Johnson, która ustaliła z przedsiębiorstwem farmaceutycznym Novartis, że ta nie wprowadzi na holenderski rynek tańszego zamiennika produkowanego przez Johnson & Johnson środka przeciwbólowego o nazwie Fentanyl¹⁴. Na mocy porozumienia Novartis otrzymywało co miesiąc specjalne „zachęty” finansowe, które były wyższe od potencjalnych zysków, jakie szwajcarskie konsorcjum miało czerpać z wprowadzenia leku na rynek. Umowa obowiązywała przez 17 miesięcy i przez ten okres utrzymywała ceny Fentanylu na

¹¹ Por. EU fines Telefonica, Portugal Telecom 79 mln euros for collusion, [Online], dostępne: <http://www.reuters.com/article/2013/01/23/eu-telefonica-portugaltelecom-idUSL6N0AS82220130123>, 09.09.2015.

¹² Por. Antitrust: Commission fines Lundbeck and other pharma companies for delaying market entry of generic medicines, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-563_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

¹³ Por. P. O'Donnell, Almunia fines Lundbeck and rivals for fudging competition on medicines, [Online], dostępne: <http://www.europeanvoice.com/article/2013/june/almunia-fines-lundbeck-and-rivals-for-fudging-competition-on-medicines/77572.aspx>, 09.09.2015.

¹⁴ Por. Antitrust: Commission fines Johnson & Johnson and Novartis € 16 million for delaying market entry of generic pain-killer fentanyl, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1233_en.htm, 09.09.2015.

sztucznie wysokim poziomie. Warto dodać, iż przedsiębiorstwa farmaceutyczne zakończyły współpracę tylko dlatego, że znalazła się inna firma zamierzająca oferować w Holandii swój własny tańszy produkt. Fentanyl jest około 100 razy mocniejszy od morfiny, dlatego też jest często podawany pacjentom cierpiącym z powodu różnego rodzaju nowotworów. Przez długi czas zmuszeni oni byli do zakupu leku po znacznie zawyżonych cenach. Komisja Europejska nałożyła na Johnson & Johnson karę w wysokości 11 mln euro, a na firmę Novartis 5,5 mln euro¹⁵.

Nadużywanie pozycji dominującej przez przedsiębiorstwa jako istotny czynnik oddziałujący na sytuację konsumentów

Szkodliwe dla konsumentów ograniczenia konkurencji następują nie tylko na skutek zmywy dwóch lub większej ilości przedsiębiorstw, ale także w drodze działań podejmowanych przez pojedyncze podmioty gospodarcze. Zgodnie z art. 102 TFUE: „Niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane jest nadużywanie przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między państwami członkowskimi”. Omawiając to zagadnienie, należy zwrócić szczególną uwagę na destruktywny wpływ nadużyć pozycji dominującej zarówno na samo zjawisko konkurencji, jak i na interesy najsłabszych uczestników rynku. Przedsiębiorca dysponujący dużą siłą rynkową może pozwolić sobie na swobodę działania i nie odczuwa presji ze strony konkurentów, co może wykorzystać przeciwko konsumentom.

Podobnie, jak w przypadku porozumień ograniczających konkurencję, praktyka orzecznicza i decyzyjna instytucji unijnych dostarcza wielu przykładów negatywnego wpływu nadużywania pozycji dominującej na szeroko pojęte interesy konsumentów.

Jednym z nich jest decyzja Komisji Europejskiej odnosząca się do sprzecznych z prawem działań francuskiego Komitetu Organizacyjnego Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej, które odbyły się we Francji w 1998 r. Jednostka ta posiadała monopol na organizację tej imprezy sportowej oraz dysponowała wyłącznym prawem do sprzedaży kibicom około 28% spośród wszystkich 2 666 500 biletów dostępnych na mecze 32 reprezentacji narodowych, które miały wziąć udział w rozgrywkach¹⁶. Należy podkreślić, że ustanowione zasady dystrybucji biletów w sposób wyraźny faworyzowały osoby mieszkające na terytorium Francji, a dyskryminowały obywateli innych państw. Warunki sprzedaży przewidywały m.in. wymóg podania francuskiego adresu zamieszkania, co w oczywisty sposób ograniczało dostęp na mecze dla osób spoza Francji. Według Komisji, praktyka ta stanowiła przejaw nadużycia pozycji dominu-

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Por. Decyzja Komisji z dnia 20 lipca 1999 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (Case IV/36.888 - 1998 Football World Cup), Dz. Urz. nr L 5 z 8.1.2000, ss. 55-74.

jącej¹⁷. Negatywny wpływ tego działania na sytuację konsumentów (w tym przypadku kibiców) jest niewątpliwy. Mistrzostwa Świata powinny być sportowym świętem wszystkich narodów, których przedstawiciele powinni mieć prawo do uczestniczenia w nim na równych warunkach.

Naruszenia unijnego prawa ochrony konkurencji dopuścił się także amerykański koncern komputerowy Intel, który jest największym producentem procesorów komputerowych na świecie. Nadużycie pozycji dominującej dotyczyło udzielania producentom sprzętu komputerowego (Dell, HP, NEC, Lenovo) specjalnych rabatów lojalnościowych uzależnionych od całkowitego lub częściowego pokrycia zapotrzebowania na procesory w produktach firmy Intel. W przypadku firmy Dell oznaczało to zupełną rezygnację z podzespołów oferowanych przez konkurentów amerykańskiego „giganta”, z kolei pozostałe przedsiębiorstwa zobowiązały się do zaspokajania swoich potrzeb w większości produktami koncernu Intel¹⁸. Ponadto amerykańskie przedsiębiorstwo płaciło wyżej wymienionym producentom komputerów za opóźnianie wprowadzania na rynek lub całkowitą rezygnację z handlu produktami, które zawierały w sobie procesory największego konkurenta - firmy AMD.

Podobną praktyką – równie szkodliwą dla zjawiska konkurencji, jak podkreśliła Komisja w swojej decyzji – było dokonywanie płatności na rzecz jednego z największych europejskich detalistów zajmujących się handlem sprzętem komputerowym (Media Saturn Holding). Wpłaty środków pieniężnych były naturalnie uzależnione od sprzedaży wyłącznie komputerów opartych na procesorach Intela¹⁹. Komisja Europejska uznała omówione praktyki za przejaw nadużycia pozycji dominującej. Działania amerykańskiej firmy znacznie zmniejszyły zdolność konkurentów do rywalizacji rynkowej, jeśli chodzi o zalety, jakość czy cenę ich procesorów. Płatności na rzecz przedsiębiorstw komputerowych nie wiązały się z żadnym obiektywnym uzasadnieniem.

Szkoda po stronie konsumentów polegała głównie na ograniczonym wyborze. Nabywcy zostali w dużej mierze pozbawieni możliwości zakupu podzespołów innych wytwórców, nawet jeśli były one tańsze i lepsze jakościowo. Poza tym Komisja w swojej decyzji podkreśliła znaczenie faktu, iż w nielegalne praktyki włączona została sieć sklepów detalicznych o bardzo silnej pozycji rynkowej w Europie (Media Saturn Holding jest właścicielem sklepów Media Markt czy Saturn). Sklepy te cieszą się sporym zaufaniem społeczeństwa ze względu na spory wybór oraz niskie ceny. Udział placówek handlowych w nielegalnych praktykach naraził konsumentów na dezinformację (skoro sklep oferuje tylko podzespoły Intela, to znaczy, że są najlepsze). Komisja wskazała również, że w takich państwach, jak Niemcy i Austria nabywcy chcący doko-

¹⁷ Por. J. Maliszewska-Nienartowicz, *Zależności pomiędzy ochroną konkurencji*, „Prawo konkurencji na co dzień”, nr 1/2007, **09.09.2015**, s. 24.

¹⁸ Firma HP miała pokrywać swoje zapotrzebowanie na procesory w 95% poprzez produkty Intela, w przypadku NEC odsetek ten wyniósł 80%.

¹⁹ Por. Streszczenie decyzji Komisji z dnia 13 maja 2009 r. dotyczącej postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (Sprawa COMP/C-3/37.990 – Intel), Dz. Urz. nr C 227 z 22.9.2009, ss. 13-17.

nać zakupu komputerów z podzespołami AMD zostali w rzeczywistości uzależnieni od drobnych detalistów, którzy nie są w stanie zapewnić tak atrakcyjnych warunków zakupu, jak duże sklepy RTV/AGD²⁰.

Amerykańska korporacja ukarana została grzywną w wysokości ponad 1 mld euro. Ówczesna komisarz ds. konkurencji – Neelie Kroes stwierdziła, iż „Intel zaszkodził milionom europejskich konsumentów poprzez utrudnianie swoim konkurentom dostępu do rynku procesorów komputerowych. Takie poważne naruszenia unijnego prawa antymonopolowego nie mogą być tolerowane”²¹.

Przedmiotem postępowania Komisji Europejskiej odnośnie nadużywania pozycji dominującej stało się także polskie przedsiębiorstwo Telekomunikacja Polska (TP). Firma ta była jedynym w Polsce hurtowym dostawcą usług dostępu do szerokopasmowego Internetu (100% udziału w rynku sprzedaży hurtowej) oraz właścicielem niezbędnej infrastruktury, z której musieli korzystać konkurenci TP, jeśli chcieli prowadzić działalność gospodarczą na rynku detalicznym (na którym TP także posiadała pozycję dominującą)²².

Naruszenie prawa konkurencji polegało głównie na odmowie udzielenia dostępu do swojej sieci oraz dostarczenia produktów hurtowych operatorom alternatywnym. Z dowodów zebranych przez Komisję wynika, że TP w okresie od 3 sierpnia 2005 r. do 22 października 2009 r. m.in. proponowała konkurentom niekorzystne warunki umów, opóźniała proces negocjacji, ograniczała dostęp do łączy abonenckich oraz odmawiała przedstawienia wiarygodnych i pełnych informacji niezbędnych dla operatorów wchodzących na rynek²³.

Działania podejmowane przez TP w wyraźny sposób zniekształcały swobodną rywalizację przedsiębiorstw na detalicznym rynku dostępu do szerokopasmowego Internetu. Konkurenci dominanta musieli borykać się z ograniczonymi możliwościami rozpoczęcia działalności i rozwoju. Nadużywanie przez TP pozycji dominującej miało także negatywny wpływ na konsumentów. W swojej decyzji Komisja stwierdziła, że prawdopodobnym skutkiem tych praktyk był niski odsetek użytkowników Internetu szerokopasmowego (w styczniu 2010 r. wyniósł on jedyne 13,5%, co stanowiło jeden z najniższych wyników w Europie), wysokie ceny usług oraz niska szybkość łączy internetowych. Z powodu osłabionej konkurencji dominant nie odczuwał motywacji

²⁰ Por. Commission Decision of relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty and Article 54 of the EEA Agreement (COMP/C-3/37.990 – Intel), [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37990/37990_3581_18.pdf, 09.09.2015.

²¹ Zob. Antitrust: Commission imposes fine of €1.06 bn on Intel for abuse of dominant position; orders Intel to cease illegal practices, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-745_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

²² TP była jedynym hurtowym dostawcą usług dostępu do szerokopasmowego Internetu i jednocześnie posiadała pozycję dominującą na rynku sprzedaży detalicznej. Operatorzy alternatywni byli równocześnie kontrahentami, jak i konkurentami TP (np. Netia).

²³ Por. Streszczenie decyzji Komisji z dnia 22 czerwca 2011 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (sprawa COMP/39.525 – Telekomunikacja Polska), Dz. Urz. nr C 324 z 9.11.2011, ss. 7-10.

do poprawy jakości swoich usług oraz unowocześniania infrastruktury. Kara nałożona na polskie przedsiębiorstwo wyniosła 127 554 194 euro²⁴.

Stosowania nielegalnych praktyk antymonopolowych dopuściła się także słynna firma produkująca opony Michelin, która w latach 1990–1998 dysponowała pozycją dominującą na francuskim rynku nowych opon do samochodów ciężarowych (udział w rynku wynosił w tym przypadku ponad 50%). Przedsiębiorstwo wypracowało skomplikowany system zabronionych rabatów lojalnościowych, których celem było zobowiązanie sprzedawców opon do zaopatrywania się wyłącznie w produkty oferowane przez Michelin²⁵. Praktyki te wydatnie przyczyniły się osłabienia konkurencji na rynku właściwym. Mogły także doprowadzić do całkowitego wykluczenia z rywalizacji rynkowej podmiotów konkurujących. W odniesieniu do konsumentów negatywny efekt tych działań polegał głównie na ograniczonym wyborze, tj. niemożności zakupu produktów innych firm. W związku z tymi nielegalnymi praktykami handlowymi Komisja Europejska nałożyła na francuskie przedsiębiorstwo grzywnę w wysokości około 20 mln euro.

Przypadki sprzecznego z prawem unijnym nadużywania pozycji dominującej nie ominęły także sektora farmaceutycznego. Dnia 15 czerwca 2005 r. Komisja Europejska wydała decyzję dotyczącą angielsko-szwedzkiego przedsiębiorstwa AstraZeneca, które było dominantem na rynku leków PPI (*proton-pump inhibitors*)²⁶. Firma ta została oskarżona o niewłaściwe wykorzystywanie systemu patentowego (m.in. poprzez udzielanie błędnych informacji urzędowi patentowemu), aby zablokować lub znacząco opóźnić wejście na rynek tańszych zamienników produkowanego przez siebie leku o nazwie Losec²⁷. Praktyka ta miała szczególnie negatywny wpływ na interesy osób borykających się z przewlekłymi dolegliwościami przewodu pokarmowego, którym Losec przeciwdziałał. Z powodu podjęcia nielegalnych działań firma AstraZeneca była w stanie utrzymywać ceny leku na sztucznie wysokim poziomie. Warto zaznaczyć, że odpowiedniki oryginalnych medykamentów są tańsze przeciętnie o 20–50%²⁸. W efekcie postępowania angielsko-szwedzkiego przedsiębiorstwa pacjenci nie mieli do nich dostępu, co w oczywisty sposób szkodziło ich interesom ekonomicznym.

Analizując powyższy przypadek, należy także wziąć pod uwagę oddziaływanie praktyk firmy AstraZeneca na narodowe systemy zdrowia tych państw, w których Losec był refundowany z publicznych pieniędzy. One także, wskutek braku na rynku

²⁴ Por. Antitrust: Commission fines Telekomunikacja Polska S.A € 127 million for abuse of dominant position, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-771_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

²⁵ Por. Decyzja Komisji z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE (COMP/E-2/36.041/PO – Michelin), Dz. Urz. nr L 143 z 31.5.2002, ss. 1-53.

²⁶ Leki PPI mają za zadanie długotrwale redukować wytwarzanie kwasów żołądkowych. Stosowane są m.in. w celu leczenia niestrawności, wrzodów żołądka czy choroby refluksowej przełyku.

²⁷ Losec – lek przeciwdziałający problemom gastrycznym, m.in. wrzodom żołądka i dwunastnicy.

²⁸ Por. Decyzja Komisji z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (sprawa COMP/A.37.507/F3 – AstraZeneca), Dz. Urz. nr L 332 z 30.11.2006, ss. 24-25.

tańszych zamienników, ponosiły zwiększone koszty, co w sposób pośredni oznaczało również zwiększone koszty po stronie podatników. Ponadto Komisja Europejska w swojej decyzji podkreśliła, że z powodu wysokich cen Losecu część władz państwowych zdecydowała, iż będzie on refundowany tylko częściowo. W konsekwencji pacjenci w tych krajach stracili możliwość nabywania tego specyfiku za darmo. Kara nałożona na dominanta wyniosła 60 mln euro²⁹.

Podsumowanie

Liczne argumenty przytoczone w artykule świadczą o niebagatelnym wpływie rywalizacji rynkowej na interesy nabywców. Sieć zależności między tymi obszarami jest niezwykle rozbudowana. Współzawodnictwo między firmami powoduje, że muszą one prowadzić racjonalną politykę cenową, zapewniać nabywcom dostęp do najlepszych jakościowo i funkcjonalnie dóbr i usług oraz wprowadzać na rynek innowacje, którymi próbują „przykuć” uwagę klienta. To właśnie konkurencja motywuje przedsiębiorców do walki o nasze gusta i preferencje. Korzyści dla konsumentów wynikające z takich zachowań podmiotów gospodarczych są niewątpliwe – kupujemy taniej, nabywamy lepsze, bezpieczniejsze i bardziej ekologiczne produkty, jesteśmy traktowani w sposób profesjonalny. Pozytywny wpływ rywalizacji rynkowej na nasze interesy jest bezpośredni i bardzo wyraźny.

Z tego powodu powinni być chronieni przed nieuczciwymi podmiotami, które szkodzą uczciwej konkurencji i interesom nabywców poprzez zawieranie sprzecznych z prawem porozumień ograniczających konkurencję oraz wykorzystywanie pozycji dominującej na rynku. Unia Europejska dokonała już bardzo wiele w tym względzie, jednak nie zmienia to faktu, że należy dołożyć jeszcze większych starań. Istotna jest szczególnie edukacja społeczeństw europejskich w tej sferze. Ważne jest bowiem to, aby nikt nabywców nie oszukiwał i nie wprowadzał w błąd. W końcu: „Konsumenci to my wszyscy”.

LITERATURA

Najważniejsze dokumenty:

- Decyzja Komisji z dnia 13 maja 2009 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (COMP/C-3/37.990 – Intel), http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37990/37990_3581_18.pdf, 09.09.2015.
- Decyzja Komisji z dnia 20 lipca 1999 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (Case IV/36.888 – 1998 Football World Cup), Dz. Urz. nr L 5 z 8.1.2000.
- Decyzja Komisji z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE (COMP/E-2/36.041/PO – Michelin), Dz. Urz. nr L 143 z 31.05.2002.

²⁹ Por. Competition: Commission fines AstraZeneca €60 million for misusing patent system to delay market entry of competing generic drugs, [Online], dostępne: europa.eu/rapid/press-release_IP-05-737_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

- Decyzja Komisji z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (sprawa COMP/A.37.507/F3 – AstraZeneca), Dz. Urz. nr L 332 z 30.11.2006.
- Decyzja Komisji z dnia 5 października 2005 r. w sprawie procedury stosowania art. 81 Traktatu WE wobec Automobiles Peugeot SA oraz Peugeot Nederland NV (sprawy COMP/E2/36623 36820 37275 – SEP i inni przeciwko Automobiles Peugeot SA), Dz. Urz. nr L 173 z 27.06.2006.
- Decyzja Komisji z dnia 13 września 2007 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 Traktatu WE (sprawa COMP/E-2/39.142 – Toyota), Dz. Urz. nr L 329 z 14.12.2007.
- Streszczenie decyzji Komisji z dnia 15 października 2008 r. odnoszącej się do procedury przewidzianej w art. 81 Traktatu WE (Sprawa COMP/39.188 – Banany), Dz. Urz. nr C 189 z 12.08.2009.
- Streszczenie decyzji Komisji z dnia 13 maja 2009 r. dotyczącej postępowania zgodnie z art. 82 Traktatu WE i art. 54 Porozumienia EOG (Sprawa COMP/C-3/37.990 – Intel), Dz. Urz. nr C 227 z 22.09.2009.
- Streszczenie decyzji Komisji z dnia 22 czerwca 2011 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (sprawa COMP/39.525 – Telekomunikacja Polska), Dz. Urz. nr C 324 z 9.11.2011.
- Streszczenie decyzji Komisji z dnia 5 grudnia 2012 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i art. 53 Porozumienia EOG, Dz. Urz. nr C 303 z 19.10.2013.
- Streszczenie decyzji Komisji z dnia 23 stycznia 2013 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (sprawa COMP/39.839 – Telefónica/Portugal Telecom), Dz. Urz. nr C 140 z 18.05.2013.

Najważniejsze artykuły:

- Antitrust: Commission fines Johnson & Johnson and Novartis € 16 million for delaying market entry of generic pain-killer fentanyl, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1233_en.htm, 09.09.2015.
- Antitrust: Commission fines Lundbeck and other pharma companies for delaying market entry of generic medicines, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-563_en.htm?locale=en, 09.09.2015.
- Antitrust: Commission fines producers of TV and computer monitor tubes € 1.47 billion for two decade-long cartels, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1317_en.htm, 09.09.2015.
- Antitrust: Commission fines Telekomunikacja Polska S.A € 127 million for abuse of dominant position, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-771_en.htm?locale=en, 09.09.2015.
- Antitrust: Commission imposes fine of €1.06 bn on Intel for abuse of dominant position; orders Intel to cease illegal practices, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-745_en.htm?locale=en, 09.09.2015.
- Competition: Commission fines AstraZeneca €60 million for misusing patent system to delay market entry of competing generic drugs, [Online], dostępne: europa.eu/rapid/press-release_IP-05-737_en.htm?locale=en, 09.09.2015.

- Competition: Commission imposes a €49,5 million fine on Peugeot for obstructing New car exports from the Netherlands, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-1227_en.htm?locale=en, 09.09.2015.
- EU fines Telefonica, Portugal Telecom 79 mln euros for collusion, [Online], dostępne: <http://www.reuters.com/article/2013/01/23/eu-telefonica-portugaltelecom-idUSL6N0AS82220130123>, 09.09.2015.
- Maliszewska-Nienartowicz J., *Zależności pomiędzy ochroną konkurencji a ochroną konsumentów*, „Prawo konkurencji na co dzień”, nr 1/2007, 09.09.2015.
- O'Donnell P., *Almunia fines Lundbeck and rivals for fudging competition on medicines*, [Online], dostępne: <http://www.europeanvoice.com/article/2013/june/almunia-fines-lundbeck-and-rivals-for-fudging-competition-on-medicines/77572.aspx>, 09.09.2015.
- Population on 1 January, [Online], dostępne: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>, 09.09.2015.

EWELINA MUSIK

WYDZIAŁ POLITOLOGII

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Unia Europejska w walce z narkobiznesem – implementacja działań na poziomie międzynarodowym

Streszczenie: Unia Europejska (UE) od lat zmagają się z narkotykowym problemem, który stanowi poważne zagrożenie dla europejskiego bezpieczeństwa w wielu aspektach. W celu jego rozwiązania, państwa unijne realizują wspólnie politykę antynarkotykową, której jednym z priorytetów jest współpraca międzynarodowa na rzecz zwalczania nielegalnych substancji narkotycznych. Artykuł przedstawia działania, inicjatywy i porozumienia międzynarodowe podejmowane przez Unię Europejską w ramach prowadzonej polityki antynarkotykowej, jednocześnie pokazując szeroki zakres przedmiotowy i geograficzny unijnego współdziałania antynarkotykowego.

Jednym z zagrożeń dla bezpieczeństwa państw, jak i całej społeczności międzynarodowej, są narkotyki i związany z nimi narkobiznes. Co istotne, problem narkotykowy jest problemem globalnym, mającym transgraniczny charakter. Produkcji, handlu i spożycia nielegalnych środków psychoaktywnych nie można bowiem zatrzymać na granicy. Praktycznie każdy region świata odczuwa negatywne skutki związane z tymi nielegalnymi substancjami i żadne państwo nie jest w stanie poradzić sobie z nim samodzielnie. Dlatego też tak ważne jest, aby cała społeczność międzynarodowa podjęła wspólne działania, ażeby jak najefektywniej rozwiązać kwestię narkobiznesu.

Państwa należące do Unii Europejskiej od dekad zmagają się z kwestią narkotykową. W ostatnich latach problem ten zaczął przybierać na sile, zaś unijny rynek narkotykowy stał się bardziej dynamiczny, innowacyjny i umiędzynarodowiony. Nie dziwi zatem, iż w swoich strategiach antynarkotykowych i planach działania w zakresie narkotyków Unia Europejska podkreśla istotność współpracy międzynarodowej. Jest ona jednym z priorytetów unijnej antynarkotykowej polityki. Współdziałanie z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi ma być zatem wzmocniane i rozwijane poprzez umowy i porozumienia międzynarodowe, podejmowanie wspólnych

działań, realizowanie projektów, prowadzenie dialogu czy też udzielanie pomocy finansowej i technicznej państwom trzecim.

Od początku lat 80. XX w. Wspólnota Europejska aktywnie uczestniczy w pracach Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz zwalczania handlu narkotykami. Państwa członkowskie brały aktywny udział w przygotowaniu Konwencji NZ o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, przyjętej w 1988 r. w Wiedniu. Następnie, wzrost zaangażowania państw europejskich w działaniach Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) nastąpił wraz z ogłoszeniem w 1989 r. „dekady walki z narkotykami 1991–2000”¹. Przedstawiciele Wspólnoty podjęli uczestnictwo w pracach wybranych agend ONZ, takich jak Program Kontroli Narkotyków, Międzynarodowa Rada ds. Kontroli Narkotyków czy Komisja ds. Narkotyków. Ponadto, podczas specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, poświęconej zwalczaniu narkotyków, która miała miejsce w dniach 8–10 czerwca 1998 r. w Nowym Jorku, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*, EMCDDA) aktywnie włączyło się w debatę i zaangażowało w pracę nad strategią zmniejszania popytu na narkotyki².

Unia Europejska współpracuje jednocześnie z innymi międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się problemem narkotykowym i bierze udział w skoordynowanych działaniach na rzecz globalnej walki z narkotykami. Oprócz wspomnianych powyżej agend ONZ, UE współpracuje również z takimi instytucjami i organizacjami, jak: Biuro NZ ds. Narkotyków i Przystępczości (UNODC), Wspólny Program NZ ds. HIV/AIDS (UNAIDS), Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), Rada Europy, Światowa Organizacja Celna (WCO)³, Grupa Pompidou, Interpol, Międzyamerykańska Komisja ds. Kontroli Narkomanii (CICAD), Europejski Program Badań Ankiety w Szkołach na temat Alkoholu i Narkomanii (ESPAD)⁴.

Kolejną formą współpracy międzynarodowej na rzecz walki z narkotykami jest Dialog Transatlantycki. W ramach tego międzyregionalnego dialogu, Wspólnota Europejska i Stany Zjednoczone zobowiązały się podjąć działania mające zakończyć nielegalny proceder handlu narkotykami, ich produkcję i konsumpcję, a także zwalczać powiązaną z nimi zorganizowaną działalność przestępczą. We Wspólnym Planie Działania przyjętym w ramach Nowego Programu Transatlantyckiego ogłoszonego w 1995 r., podkreślono potrzebę wzmocnienia bilateralnej współpracy. Miała się ona opierać przede wszystkim na wymianie danych, informacji, analiz czy opracowań dotyczących międzynarodowych grup przestępczych odpowiedzialnych za produkcję i przemyt narkotyków. Ponadto, brano pod uwagę nawiązanie instytucjonalnej

¹ A. Gruszczak, *Unia Europejska wobec przestępczości. Współpraca w ramach III filara*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 68.

² Ibidem, s. 68.

³ International Cooperation, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/international-cooperation/index_en.htm, 04.05.2013.

⁴ Partners, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/about/partners>, 04.05.2013.

współpracy pomiędzy jednostkami wymiaru sprawiedliwości czy służbami policyjnymi. W 1997 r. w ramach Nowego Programu Transatlantyckiego nawiązano również współpracę w zakresie kontroli prekursorów chemicznych. Fundamentalną formą współpracy pomiędzy UE i USA są jednak spotkania ekspertów. Biorą w nich udział przedstawiciele Komisji Europejskiej i Agencji Stanów Zjednoczonych ds. Zwalczania Narkotyków (DEA).

Co więcej, UE i USA podejmują wspólne działania w zakresie zwalczania narkotyków i prania brudnych pieniędzy w regionie Karaibów. Jedną z podjętych inicjatyw jest Plan Działania w sprawie Barbadosu, który zmierza do zmniejszenia przemytu nielegalnych substancji na tej wyspie. Stany Zjednoczone wspierają także unijną Karaibską Inicjatywę Antynarkotykową⁵.

Unia Europejska zacieśnia współpracę również z państwami kandydującymi do UE i z państwami będącymi potencjalnymi kandydatami. Pomoc finansowa i techniczna jest udzielana tym państwom w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA). Ma on za zadanie wspierać państwa w dziedzinie wzmocnienia zdolności instytucjonalnej, współpracy transgranicznej, rozwoju społeczno-gospodarczego i rozwoju wsi. Co więcej, ma je przygotować do wstąpienia do UE. Beneficjentami IPA w latach 2007–2013 były: Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Kosowo, Macedonia, Islandia, Czarnogóra, Serbia i Turcja⁶.

Państwa kandydujące i państwa potencjalnie kandydujące do UE mogą na ramach zawartych porozumień brać udział w unijnych programach i agendach. EMCDDA w 2012 r. utworzył IPA 4, który ma za zadanie przygotować beneficjentów IPA do uczestnictwa w pracach EMCDDA i sieci Reitox. W ramach tego instrumentu, EMCDDA prowadzi projekty współpracy technicznej z państwami, dąży do konsolidacji współpracy z każdym państwem na poziomie instytucjonalnym, rozwija naukową kooperację w związku z gromadzeniem danych czy informacji, promuje wartość dodaną współdziałania, a także przeprowadza szkolenia w zakresie wykorzystywania Reitox⁷.

Stosunki z państwami trzecimi rozwijane są także w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (ENP). Obecnie unijne wsparcie w ramach tej polityki kierowane jest do 16 państw: Algierii, Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Egiptu, Gruzji, Izraela, Jordanii, Libanu, Libii, Mołdawii, Maroka, Okupowanych Terytoriów Palestyny, Syrii, Tunezji i Ukrainy. Pomoc finansowa i techniczna udzielana tym państwom ma przyczynić się do osiągnięcia wytyczonych celów i reform w różnych dziedzinach. Aby zachęcić państwa ENP do przyjęcia unijnych norm i standardów, jak również do reform administracyjnych, są one stopniowo dopuszczane do uczestnictwa w pracach agend UE. Dla przykładu, od 2009 r. EMCDDA współpracuje z tymi państwami w dziedzinie

⁵ A. Gruszcak, op. cit., ss. 69-70.

⁶ Enlargement. Overview-Instrument for Pre-accession Assistance, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/overview/index_en.htm, 04.05.2013.

⁷ IPA 4 Project, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index151216EN.html>, 04.05.2013.

wymiany informacji i metodologii odnośnie monitorowania sytuacji narkotykowej i organizowania wspólnych akcji szkoleniowych⁸.

Unia Europejska rozwija również stosunki ze swoim największym sąsiadem, tj. Federacją Rosyjską. Zostały one sformalizowane wraz z podpisaniem w 1994 r. Układu o Partnerstwie i Współpracy⁹. W 2003 r. na szczycie w Sankt Petersburgu zadeklarowano wzmocnienie współpracy i ustanowiono cztery wspólne przestrzenie współpracy. Jedną z nich skupia się na bezpieczeństwie, walce z przestępczością, praniem brudnych pieniędzy, handlem narkotykami, współpracy policyjnej i sądowej¹⁰. Oficjalnym partnerem EMCDDA w kwestii narkotyków ze strony rosyjskiej jest Federalna Służba Kontroli Narkotyków¹¹.

Poprzez różnego rodzaju projekty, Unia Europejska wspiera inne regiony w ich walce z nielegalnym biznesem narkotykowym. Działania unijne skupiają się przede wszystkim na Centralnej Azji, która powiązana jest z produkcją i handlem heroiną, a także na regionie Ameryki Łacińskiej i Karaibów, jak i Afryce Zachodniej, których państwa są producentami i punktami tranzytowymi kokainy¹².

Ochrona granic i zwalczanie handlu nielegalnymi substancjami są głównymi wyzwaniami dla pięciu państw Azji Centralnej: Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Turkmenistanu i Uzbekistanu. Wieloletnie, regionalne programy BOMCA i CADAP realizowane przy wsparciu Unii Europejskiej mają za zadanie wzmocnić bezpieczeństwo i stabilność regionu¹³.

Program Zarządzania Granicami w Azji Centralnej (BOMCA) jest jednym z największych programów wsparcia Komisji Europejskiej dla Azji Centralnej. Na lata 2003–2014 Komisja Europejska przeznaczyła na niego 33 mln euro. Głównym celem programu jest zabezpieczenie procesu stopniowego adaptowania w państwach Azji Centralnej nowoczesnych metod zarządzania granicami, w celu wzmocnienia bezpieczeństwa przygranicznego i ułatwienia legalnego handlu. W imieniu UE program ten jest wdrażany przez Program NZ ds. Rozwoju, przy współpracy z Międzynarodowym Centrum Rozwoju Polityki Migracyjnej.

Program składa się z trzech komponentów: doradztwo w zakresie reform prawnych i instytucjonalnych; wzmocnienie narodowych zdolności szkoleniowych oraz

⁸ Neighbouring countries and Russia, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/about/partners/nc>, 04.05.2013.

⁹ EU relations with Russia, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/russia/index_en.htm, 04.05.2013.

¹⁰ Freedom, security and justice, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/fsj_en.htm, 04.05.2013.

¹¹ Neighbouring countries and Russia, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/about/partners/nc>, 04.05.2013.

¹² Drug control policy. International Cooperation, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/international-cooperation/index_en.htm, 04.05.2013.

¹³ Development and cooperation-EUROPEAID. Border management and fight against drugs, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/index_en.htm, 04.05.2013.

działania pilotażowe w zakresie zintegrowanego zarządzania granicami.

Komisja Europejska wspiera działania w dziedzinie zarządzania granicami w Azji Centralnej od końca lat 90. XX w. Po kilku misjach oceniających sytuację i interwencjach podjętych na małą skalę w latach 2003–2004, pierwszy główny i wieloletni etap EU BOMCA (BOMCA 4) został rozpoczęty w 2004 r.

W 2011 r. rozpoczęto ósmy etap BOMCA, która ma trwać do roku 2014. Kontynuuje on promocję konceptu zintegrowanego zarządzania granicami, obejmując przy tym pięć obszarów interwencji. Na obszary te składa się: instytucjonalna reforma w Kirgistanie i Tadżykistanie, wzmocnienie zdolności szkoleniowych w Azji Centralnej, wzmocnienie kompetencji antynarkotykowych agencji przygranicznych Azji Centralnej, punkty przekroczenia granic i posterunki przygraniczne, zadania horyzontalne, mające na celu ułatwienie komunikacji pomiędzy partnerami szczebla regionalnego, narodowego i międzynarodowego poprzez rozwój platformy współpracy i koordynacji na poziomie regionalnym i krajowym¹⁴.

Kolejnym programem realizowanym w Azji Centralnej jest Program Działań Narkotykowych Azji Centralnej (CADAP). Program rozpoczęto w 2003 r., obecnie zaś, od roku 2011, implementowany jest jego piąty etap. Faza ta jest wdrażana przez konsorcjum państw członkowskich UE, na czele z niemiecką Agencją Współpracy Międzynarodowej (GIZ).

Głównym celem CADAP jest zapewnienie państwom Azji Centralnej politycznych, prawnych i technicznych umiejętności i wiedzy, a poprzez to ułatwienie stopniowego przyjęcia międzynarodowych i unijnych dobrych praktyk i standardów w zakresie polityki narkotykowej, prewencji i metod zmniejszania popytu na narkotyki. Program ten realizuje założenia strategii antynarkotykowej UE na lata 2007–2012, a także Plan działania UE – Azja Centralna w dziedzinie narkotyków, przyjęty na lata 2009–2013.

Dobre praktyki UE powinny być przyjęte przez państwa azjatyckie przede wszystkim w zakresie takich obszarów, jak: epidemiologia narkotyków, w celu utworzenia trwałej zdolności do analizowania danych dotyczących narkotyków; leczenie uzależnienia od narkotyków w więzieniu, jak i poza nim; kampanie prewencyjne w mediach, informujące lokalne społeczności o negatywnych skutkach zażywania substancji narkotycznych.

Podczas gdy BOMCA 8 ma na celu walkę z handlem narkotykami, CADAP 5 skupia swoją działalność na zmniejszeniu popytu na nie. Faza piąta składa się z czterech głównych komponentów. Pierwszym z nich jest DAMOS, który ma na celu pomóc władzom w lepszym zrozumieniu tranzytu, użycia i nadużycia narkotyków. Następnym jest TREAT, mający na celu wspieranie wprowadzenia do służby zdrowia nowoczesnych metod leczenia narkomanii. Pozostałe dwa to MEDISSA, wspierający władze w działaniach zapobiegających potencjalne użycie narkotyków i działaniach

¹⁴ Development and cooperation – EUROPEAID. Border Management Programme in Central Asia, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/bomca_en.htm, 04.05.2013.

zmniejszających liczbę uzależnionych i OCAN, będący podstawą przy zarządzaniu projektami powyższych trzech komponentów¹⁵.

Kokaina przemycana na rynki europejskie pochodzi głównie z państw regionu andyjskiego, tj. z Peru, Boliwii, Kolumbii, Ekwadoru. Co więcej, aż 54% dostępnej marihuany produkowane jest w państwach Ameryki Południowej¹⁶. Dlatego też Unia Europejska kładzie nacisk na współpracę w zakresie walki z narkotykami z państwami tego regionu.

Od lat 90. XX w. współpraca UE i Ameryki Łacińskiej w celu zwalczania nielegalnych narkotyków i zorganizowanej przestępczości oparta jest na zasadzie wspólnej odpowiedzialności, zarówno za zmniejszanie popytu, jak i podaży na narkotyki. W 1995 r. UE rozpoczęła dialog polityczny wysokiego szczebla na temat narkotyków z państwami gospodarczego ugrupowania „Andyjski Wspólny Rynek”, następnie w 1998 r. powołano Mechanizm współpracy i koordynacji w zakresie narkotyków pomiędzy Unią Europejską, Ameryką Łacińską i Karaibami (CCM EU – LAC). Kwestia współdziałania w zakresie walki z narkotykami poruszana jest również na obradach Europejsko-Latynoamerykańskiego Zgromadzenia Parlamentarnego (EUROLAT) czy na Szczytach UE – LAC. Także w dziedzinie kontroli nad chemicznymi prekursorami i zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy UE realizuje z państwami latynoamerykańskimi programy współpracy i podpisuje bilateralne porozumienia.

Panamski Plan Działania z 1999 r. i Lizbońskie Priorytety z 2000 r. ustanowiły w ramach Mechanizmu CCM EU – LAC pięć priorytetów współpracy, w tym m.in.: redukcję popytu, współpracę sądownictwa i służb policyjnych czy zwalczanie „prania” nielegalnych środków finansowych. W przyjętej w 2007 r. deklaracji z Port of Spain oba regiony zatwierdziły programy technicznego wsparcia w zakresie budowy potencjału w policji, służbie celnej czy prewencji, stwierdziły potrzebę utworzenia narkotykowych punktów obserwacyjnych, a także wzmocnienie morskiej kooperacji i kontroli nad prekursorami chemicznymi. Rezultatem podpisanej deklaracji było zawiązanie Programu COPOLAD.

COPOLAD, jako program współpracy pomiędzy Unią Europejską i Ameryką Łacińską w zakresie polityki antynarkotykowej, oficjalnie rozpoczęto 31 stycznia 2011 r. Jego czas trwania określono na 42 miesiące. Program w całości finansowany jest przez UE, która przeznaczyła na niego 6 mln euro. Do celów ogólnych programu zalicza się: udoskonalenie międzyregionalnego dialogu pomiędzy UE a Ameryką Łacińską, wzmocnienie polityk antynarkotykowych państw Ameryki Łacińskiej, promocję współpracy pomiędzy narodowymi agencjami współpracy obydwu regionów, czy też obustronną wymianę doświadczeń.

¹⁵ Development and cooperation – EUROPEAID. The Central Asia Drug Action Programme (CADAP), [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/cadap_en.htm, 04.05.2013.

¹⁶ Drug control policy. International cooperation, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/international-cooperation/index_en.htm, 04.05.2013.

Unia Europejska realizuje z państwami Ameryki Łacińskiej i Karaibów szereg programów współpracy. W ramach Instrumentu na rzecz Stabilności powołano program PRELAC, który ma na celu zapobiegać dywersji narkotykowych prekursorów. Inną inicjatywą jest program PRADICAN, który ma za zadanie wzmacniać politykę antynarkotykową państw regionu andyjskiego. Dla tego też regionu przeznaczony jest program DROSICAN, mający walczyć z narkotykami syntetycznymi. W Boliwii realizowanych jest kilka różnych projektów, m.in. APEMIN II, który ma wspierać zrównoważony rozwój w obszarach, na których hoduje się kokę, czy projekt FONADAL, który udziela pomocy lokalnym władzom i instytucjom społecznym, w tychże obszarach. Podobne programy, mające na celu regionalny rozwój, wspomaganie władzy i wzmacnianie stabilności i pokoju, realizowane są w Peru czy Kolumbii. Większość projektów i programów, bowiem aż 102 na 135, ma na celu zmniejszanie podaży na narkotyki, zaś tylko 22 projekty skupiają się na redukcji popytu.

W celu zredukowania ilości produkowanych w Ameryce Łacińskiej narkotyków, UE od lat promuje alternatywny rozwój, polegający na zastąpieniu upraw koki innymi produktami rolniczymi. Co więcej, do czasu podpisania z poszczególnymi państwami porozumień handlowych, UE przyznała krajom regionu specjalne preferencje handlowe na produkty rolne, zwane „Drugs GSP”¹⁷.

Kokaina przedostaje się do Unii Europejskiej nie tylko szlakiem karaibskim, ale również poprzez Afrykę Zachodnią, dlatego też UE w swojej polityce narkotykowej skupia się także na tym obszarze. Realizowany w latach 2006–2010 projekt CO – LAC – AO, obejmował swoim zasięgiem państwa Ameryki Łacińskiej i Karaibów oraz kraje Afryki Zachodniej i miał na celu znaczne zmniejszenie ilości kokainy przeznaczonej i przemyconej do Afryki i jej wód terytorialnych¹⁸. Innym programem mającym zwalczać przemyt narkotyków do Afryki jest „Szlak Kokainowy” (Cocaine Route). Ten transregionalny program został rozpoczęty w 2009 r. i obejmuje swoim działaniem 36 państw, z czego ponad połowa to państwa afrykańskie, pozostałe zaś to kraje Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Ma on ponadto na celu udzielanie wsparcia w walce z międzynarodowymi organizacjami przestępczymi, działającymi na szlaku kokainowym¹⁹.

W ramach programu „Cocaine Route” realizowane są różne projekty. Jednym z nich jest Operacja COCAIR III, podjęta przy współpracy ze Światową Organizacją Celną, Interpolem i Biurem NZ ds. Narkotyków i Przystępczości. Operacja przeprowadzona została pomiędzy 28 listopada a 2 grudnia 2011 r. i miała na celu wzmocnienie kontroli lotniskowej w zakresie przemytu narkotyków na 30 lotniskach Afryki Centralnej i Zachodniej, m.in. w Nigerii, Burkinie Faso, Mali czy Senegal. W rezultacie skonfiskowano 486 kg marihuany, 24 kg kokainy, 5 kg heroiny, prawie 3 mln euro

¹⁷ S. Gratius, *Europe and Latin America: combating drugs and drug trafficking*, Directorate-General for External Policies, Bruksela 2012, [Online], dostępne: <http://www.europarl.europa.eu/committees/fr/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=78931>, 04.05.2013, ss. 15-18.

¹⁸ EU – Latin America and the Caribbean Co-operation Projects, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/la/drugs/projects_lac_en.pdf, 04.05.2013.

¹⁹ Cocaine Route Programme, [Online], dostępne: http://corms.esteri.it/index.php?log_user=0, 04.05.2013.

w gotówce czy też inne nielegalne towary, jak broń i kość słoniową. Podczas realizacji COCAIR III szczególną uwagę zwracano także na ludzi przemycających narkotyki do Europy, zwanych potocznie mułami²⁰.

W marcu 2013 r. Komisja Europejska ogłosiła, iż Unia Europejska rozpocznie nowy projekt, który przyczyni się do walki z procederem prania brudnych pieniędzy w takich państwach, jak: Ghana, Nigeria, Senegal i Republika Zielonego Przylądka. Głównym celem projektu ma być wzmocnienie efektywności sądownictwa i egzekwowania prawa w walce państw z międzynarodowymi grupami przestępczymi, przy pełnym poszanowaniu praw człowieka. Projekt o wartości 1,8 mln euro ma być realizowany w ramach Instrumentu na rzecz Stabilności i ma być częścią Programu „Cocaine Route”²¹.

Łatwość przepływu dóbr, osób czy środków finansowych pomiędzy państwami, będąca wynikiem zachodzących od kilku dekad w środowisku międzynarodowym procesów globalizacyjnych sprawiła, iż europejski problem narkotykowy powiązany jest z innymi regionami, często bardzo odległymi od europejskiego kontynentu. Obywatele państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Afryki Zachodniej czy też Azji Centralnej, mają wpływ na rozwój europejskiego narkobiznesu i jego funkcjonowanie. Co więcej, coraz częściej podejmują oni swoje działania nie tylko ze swoich ojczyzn, ale także z obszarów państw członkowskich Unii Europejskiej. Powiązany z unijnym rynkiem biznes narkotykowy wpływa zatem także na bezpieczeństwo i ład społeczny innych regionów świata, zaś procesy globalizacji sprawiają, iż żadne państwo, a nawet region nie są w stanie samodzielnie się z nim uporać.

Aby skutecznie rozwiązać problem narkotykowy, państwa europejskie w ramach Wspólnoty Europejskiej, a następnie Unii Europejskiej podjęły się realizacji wspólnej polityki antynarkotykowej. Jednym z głównych filarów omawianej polityki UE jest współpraca międzynarodowa. Współdziałanie z innymi aktorami międzynarodowej sceny politycznej jest niezbędne do efektywnego rozwiązania narkotykowego problemu. Unia Europejska nie tylko współpracuje z organizacjami międzynarodowymi, rozwija dialog transatlantycki ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, ale także wspiera społeczności państw – producentów narkotyków, proponując im alternatywny sposób rozwoju i zarobku na życie. Podjęte przez UE inicjatywy, projekty i podpisywane porozumienia przyczyniają się do zmniejszenia problemu narkotykowego nie tylko w państwach europejskich, ale przede wszystkim mają na celu zwalczanie narkotykowego biznesu u jego źródeł.

Ważne jest, aby w przyszłości także inne państwa i regiony aktywnie przyłączyły się do unijnej walki z narkotykami, bowiem w zglobalizowanym świecie współzależ-

²⁰ European Commission – Press Release, European Union strengthens anti-drug operations on cocaine route in West Africa, Bruksela 13.02.2012 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/news/documents/ip_cocair_en.pdf, 04.05.2013.

²¹ European Commission – Press Release, The EU steps up its response to fight money laundering and drug trafficking in West Africa, Bruksela 18.03.2013 r., [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-230_en.htm, 04.05.2013.

ności zagrożenie dla stabilności i bezpieczeństwa jednego regionu jest zagrożeniem dla wszystkich.

LITERATURA

Najważniejsze dokumenty:

- Gratius S., *Europe and Latin America: combating drugs and drug trafficking*, Directorate-General for External Policies, Bruksela 2012, [Online], dostępne: <http://www.europarl.europa.eu/committees/fr/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=78931>, 04.05.2013.
- European Commission – Press Release, European Union strengthens anti-drug operations on cocaine route in West Africa, Bruksela 13.02.2012 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/news/documents/ip_cocair_en.pdf, 04.05.2013.
- European Commission – Press Release, The EU steps up its response to fight money laundering and drug trafficking in West Africa, Bruksela 18.03.2013 r., [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-230_en.htm, 04.05.2013.

Druki zwarte:

- Gruszczak A., *Unia Europejska wobec przestępczości. Współpraca w ramach III filara*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002.

Najważniejsze artykuły:

- International Cooperation, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/international-cooperation/index_en.htm, 04.05.2013.
- Partners, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/about/partners>, 04.05.2013.
- Enlargement. Overview-Instrument for Pre-accession Assistance, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/overview/index_en.htm, 04.05.2013.
- IPA 4 Project, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index151216EN.html>, 04.05.2013.
- Neighbouring countries and Russia, [Online], dostępne: <http://www.emcdda.europa.eu/about/partners/nc>, 04.05.2013.
- EU relations with Russia, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/russia/index_en.htm, 04.05.2013.
- Freedom, security and justice, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/russia/common_spaces/fsj_en.htm, 04.05.2013.
- Drug control policy International Cooperation [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/international-cooperation/index_en.htm, 04.05.2013.
- Development and cooperation - EUROPEAID. Border management and fight against drugs, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/index_en.htm, 04.05.2013
- Development and cooperation - EUROPEAID. Border Management Programme in Central Asia, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/bomca_en.htm, 04.05.2013.

- Development and cooperation – EUROPEAID. The Central Asia Drug Action Programme (CADAP), [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/cadap_en.htm, 04.05.2013.
- EU – Latin America and the Caribbean Co-operation Projects, [Online], dostępne: http://eeas.europa.eu/la/drugs/projects_lac_en.pdf, 04.05.2013.
- Cocaine Route Programme, [Online], dostępne: http://corms.esteri.it/index.php?log_user=0, 04.05.2013.

KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK

PUNKT INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT – BYDGOSZCZ I TORUŃ

CENTRUM EUROPEJSKIE IM. ROBERTA SCHUMANA
PRZY WYŻSZEJ SZKOLE GOSPODARKI

Sprawozdanie z konferencji „25 lat samorządności w Polsce”, Bydgoszcz, 19 września 2015 r.

W 2015 r. mija 25 lat od daty uchwalenia przez Sejm ustawy o samorządzie terytorialnym oraz pierwszych w pełni wolnych wyborów samorządowych. Polska reforma samorządowa i odrodzona samorządność uznane zostały za jedno z największych sukcesów przemian ustrojowych okresu transformacji. Doprowadziła ona nie tylko do decentralizacji władzy, ale przede wszystkim uwolniła obywatelską energię Polaków, dając lokalnym wspólnotom możliwość współuczestnictwa i współdecydowania w sprawach publicznych. Nie będzie więc przesadą, jeżeli stwierdzimy, że nie byłoby nowoczesnej Polski bez rozwoju samorządności.

Z tej okazji Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej Bydgoszcz (RODM), Centrum Europejskie im. Roberta Schumana (CE) oraz Wyższa Szkoła Gospodarki (WSG) postanowiły zainicjować przedsięwzięcie, które ukazałoby rolę samorządów w Polsce. Konferencja „25 lat samorządności w Polsce” to wydarzenie, które zorganizowane zostało w Akademickiej Przestrzeni Kulturalnej WSG przy ul. Królowej Jadwigi 14 w Bydgoszczy, przy wsparciu licznych organizacji. Inicjatywa odbywała się pod patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, zaś patronat honorowy nad konferencją objęli: Wojewoda Kujawsko-Pomorski, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Prezydent Miasta Bydgoszczy. Z kolei partnerem strategicznym konferencji zostało Stowarzyszenie Integracja i Współpraca oraz Forum Rozwoju Regionalnego. Nad konferencją sprawowany był również patronat medialny: Telewizji Polskiej SA Oddział w Bydgoszczy, Radia PiK, „Gazety Pomorskiej” i „Gazety Samorządu i Administracji”.

Głównym celem konferencji „25 lat samorządności...” było podsumowanie rezultatów reformy samorządowej, co stanowić miało podstawę do dyskusji nad terazniej-

szą kondycją samorządów oraz ich przyszłością na podstawie *case study* samorządów województwa kujawsko-pomorskiego.

Organizatorzy konferencji zaprosili do dyskusji grono ekspertów, na co dzień zajmujących się tematem samorządu terytorialnego lub pracujących w samorządzie. Na widowni zaś, oprócz zaproszonych Gości Honorowych, pojawili się również przedstawiciele instytucji publicznych, przedsiębiorcy, wykładowcy, studenci, nauczyciele i uczniowie szkół średnich.

Jako pierwszy głos zabrał Rektor WSG, dr inż. Wiesław Olszewski, tradycyjnie witając zaproszonych Gości Honorowych, ekspertów oraz słuchaczy zasiadających na widowni. Po kilku kurtuazyjnych słowach wprowadzenia przekazał głos prof. Markowi Barańskiemu z Uniwersytetu Śląskiego, który podczas wykładu inauguracyjnego przybliżył proces powstawania ustawy samorządowej w Polsce i kształtowania się samorządu terytorialnego, ale z perspektywy tego, co udało się osiągnąć, co okazało się słabością tego procesu, a co z kolei wymagałoby poprawy lub całkowitej zmiany.

Zgodnie z zamysłem organizatorów, konferencja miała przyjąć formułę, która dałaby prelegentom i słuchaczom możliwość wymiany poglądów i opinii. Dlatego też podczas konferencji organizatorzy zaplanowali dwa panele dyskusyjne. Podczas pierwszego z nich, „Polski samorząd – sukcesy, zagrożenia, wyzwania”, zaplanowano wystąpienia ekspertów – praktyków, którzy na co dzień są samorządowcami. Byli nimi: Zbigniew Ostrowski – Wicemarszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Łukasz Niedźwiecki – Zastępca Prezydenta Miasta Bydgoszczy, Andrzej Rakowicz – Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Zbigniew Jaszczuk – Starosta Powiatu Żnińskiego, Robert Gawłowski z Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji oraz Agata Dąmbska z Forum Od-nowa. Całość panelu moderował Jacek Janiszewski – Przewodniczący Rady Programowej Stowarzyszenia Integracja i Współpraca. Podczas wystąpień panelu pierwszego odniesiono się m.in. do takich zagadnień, jak redystrybucja środków pochodzących z Unii Europejskiej czy kompetencje i stopień decentralizacji władz i finansowania JST na przykładzie samorządu Pomorza i Kujaw.

Po wystąpieniach prelegentów wszystkie zgromadzone w sali konferencyjnej osoby mogły zadawać ekspertom pytania, z czego skrzętnie korzystano.

Gdy skończyły się już pytania, moderator konferencji podsumował panel pierwszy, a następnie zarządził przerwę w obradach. Organizatorzy przygotowali stosowny poczęstunek, a w holu Akademickiej Przestrzeni Kulturalnej rozstawiono, budzące spore zainteresowanie uczestników spotkania, stoiska informacyjno-promocyjne Punktów Informacji Europejskiej Europe Direct – Bydgoszcz i Toruń oraz Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej – Bydgoszcz.

Po krótkiej przerwie organizatorzy zaprosili słuchaczy na drugi panel merytoryczny konferencji „Społecznik = dobry samorządowiec?”, którego moderatorem była Malwina Rouba – Naczelnik Wydziału Rozwoju Projektów Europejskich Starostwa Powiatu Toruńskiego. W tej części konferencji, podczas której postanowiono zwró-

cić uwagę na rolę samorządu i przysługujących jemu kompetencji jako reprezentanta i realizatora interesów lokalnej społeczności, udział wzięli liczni praktycy. Wśród nich znaleźli się: Krzysztof Sikora – Prezydent Sejmiku Gospodarczego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Adam Szponka – p.o. Dyrektora Regionalnego Centrum Rozwoju Społecznego, Elżbieta Pniewska – Radna Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Ireneusz Nitkiewicz, Jakub Mikołajczak i Łukasz Schreiber – Członkowie Rady Miasta Bydgoszcz oraz Piotr Kurek – Kierownik Biura Promocji i Komunikacji Społecznej, ProNatura Sp. z o.o. Po ostatnim wystąpieniu moderator zaprosił zebranych do zadawania ekspertom pytań.

Po wysłuchaniu odpowiedzi na pytania i dyskusji, która w związku z tym się rozwinęła między ekspertami, jak i uczestnikami konferencji, moderator w kilku słowach podsumował panel, jak i całą konferencję. Podkreślił merytoryczne przygotowanie ekspertów konferencji, a także podziękował im za przystępną prezentację swoich racji, dzięki czemu przekaz merytoryczny wystąpienie było łatwiejsze do przyswojenia. Na koniec moderator podziękował jeszcze Organizatorom za pomysł przygotowania konferencji oraz szerokie i skuteczne jej rozpropagowanie.

Afiliacje

PROF. DR HAB. JACEK KNOPEK

Opis: politolog; profesor nadzwyczajny na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz profesor zwyczajny na Wydziale Humanistycznym Politechniki Koszalińskiej w Koszalinie.

Zainteresowania badawcze: systemy polityczne, stosunki międzynarodowe, przemiany społeczne i cywilizacyjne, kwestie narodowościowe i polonijne, polityka regionalna.

Dorobek naukowy: publikacje – 12 monografii, 51 redakcji książkowych, 200 rozpraw i artykułów, 300 biogramów i haseł encyklopedycznych, 60 recenzji i sprawozdań naukowych, 300 artykułów prasowych.

Dodatkowe osiągnięcia: redaktor naukowy bądź członek redakcji kilku czasopism, członek kilku towarzystw i stowarzyszeń społeczno-naukowych; otrzymał m.in.: Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, wyróżnienie i medal Zygmunta Glogera za dorobek naukowy dotyczący badań polonijnych w Europie; dyplom i medal koronacyjny Sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim wręczony na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim za wybitne osiągnięcia w badaniach nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym w Afryce; nagrodę naukową im. Ireny i Franciszka Skowyrów, wręczoną na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim za wybitne osiągnięcia w dziedzinie badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym oraz za ochronę dziedzictwa kulturowego polskiej diaspory w świecie.

PROF. DR HAB. CZESŁAW MAJ

Opis: doktor habilitowany nauk humanistycznych, zatrudniony na stanowisku adiunkta (Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie); dyscyplina naukowa: nauka o polityce, specjalność naukowa: stosunki międzynarodowe, teoria polityki.

Zainteresowania badawcze: teoria polityki, teoria stosunków międzynarodowych, międzynarodowe stosunki polityczne, historia dyplomacji, socjologia stosunków międzynarodowych oraz instrumenty kształtowania międzynarodowej opinii publicznej.

Dorobek naukowy: ponad 50 publikacji, w tym m.in. 1 monografia (*Wartości polityczne w stosunkach międzynarodowych*, Lublin 1992), 2 publikacje pod redakcją oraz liczne artykuły naukowe. Członek Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych.

DR KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK

Opis: politolog, doktor z zakresu nauki o polityce. Dyrektor Punktów Informacji Europejskiej Europe Direct – Bydgoszcz i Toruń oraz Centrum Europejskiego im. Roberta Schumana przy Wyższej Szkole Gospodarki oraz Koordynator Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej – Bydgoszcz. Naukowo związana z Wyższą Szkołą Gospodarki. Szkoleniowiec, wykładowca. Członkini Team Europe Polska.

Zainteresowania badawcze: europejska polityka społeczna i *welfare state*, rynki pracy w UE, polityka *flexicurity* i przedsiębiorczość w UE.

Dorobek naukowy: około 40 publikacji, w tym 18 druków zwartych (prace pod redakcją naukową) poświęconych polityce europejskiej i międzynarodowej.

MGR MACIEJ GÓRECKI

Opis: magister stosunków międzynarodowych, zatrudniony na stanowisku specjalisty ds. handlu międzynarodowego.

Zainteresowania badawcze: Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE, polityka konkurencji oraz ochrona konsumenta w UE, wymagania dotyczące produktów wprowadzanych na rynek UE.

Dorobek naukowy: 2 publikacje naukowe; I miejsce w IV edycji konkursu na najlepszą pracę licencjacką i magisterską z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych Unii Europejskiej w kategorii: najlepsza praca z województwa kujawsko-pomorskiego; II miejsce w VI edycji konkursu na najlepszą pracę licencjacką i magisterską z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych Unii Europejskiej w kategorii: najlepsza praca magisterska.

Dodatkowe osiągnięcia: stażysta w Parlamencie Europejskim w Brukseli.

MGR SYLWIA K. MAZUR

Opis: absolwentka prawa oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Ukończyła Akademię Młodych Dyplomatów na specjalności „Organizacje międzynarodowe” oraz „The International Business and Trade Summer Law Program” organizowany przez Catholic University of America i Uniwersytet Jagielloński, a także studia podyplomowe „Mechanizmy zarządzania strefą euro”. Staże naukowe odbywała m.in. na European University Institute we Florencji. Na co dzień związana z Instytutem Badań nad Cywilizacjami przy Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie oraz Punktem Informacji Europejskiej Europe Direct – Rzeszów.

Zainteresowania badawcze: międzynarodowe prawo humanitarne, prawo Unii Europejskiej, relacje transatlantyckie.

Dorobek naukowy: publikacje ukazały się m.in. w „Kulturze i Polityce” i „Kwartalniku Edukacyjnym”.

Dodatkowe osiągnięcia: członek Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa Fontes.

MGR EWELINA MUSIK

Opis: licencjat stosunków międzynarodowych, specjalizacja „Bezpieczeństwo międzynarodowe”, magister stosunków międzynarodowych, specjalizacja „Projekty międzynarodowe”.

Zainteresowania badawcze: bezpieczeństwo wewnętrzne Unii Europejskiej, bezpieczeństwo międzynarodowe, Ameryka Łacińska.

Dodatkowe osiągnięcia: stypendystka Programu Erasmus LLP na Gent Universiteit (Gandawa, Belgia); praktykantka m.in. w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Atenach, Regionalnym Punkcie Kontaktowym Programów Badawczych UE w Lublinie. Obecnie specjalista ds. projektów unijnych.

MGR RENATA POPIOŁEK

Opis: magister nauk humanistycznych, dyscyplina naukowa: nauka o polityce, specjalność naukowa: polityka zatrudnienia, rynek pracy, Unia Europejska.

Zainteresowania badawcze: polityka zatrudnienia w Unii Europejskiej.

Dorobek naukowy: 2 publikacje.

JOANNA ORNOCH

Opis: absolwentka studiów licencjackich na kierunku „Międzynarodowe stosunki gospodarcze” w Szkole Głównej Handlowej, w Warszawie; studentka studiów magisterskich w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz w Centrum Studiów Latinoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego.

Zainteresowania badawcze: polityka zewnętrzna Unii Europejskiej; społeczeństwo, gospodarka i polityka Ameryki Łacińskiej.

Dorobek naukowy: 2 raporty opublikowane na Portalu Spraw Zagranicznych.

Dodatkowe osiągnięcia: II miejsce w VI edycji konkursu na najlepszą pracę magisterską i licencjacką z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych Unii Europejskiej (kategoria: prace licencjackie).

Abstrakty

SYLWIA K. MAZUR

Pomoc rozwojowa jako jeden z filarów Unii Europejskiej w kontekście Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju

Unia Europejska jest największym dawcą pomocy rozwojowej na świecie. Instytucje unijne nie tylko zapewniają bezpośrednie wsparcie dla państw rozwijających się, ale także pełnią funkcję koordynującą w przypadku pomocy udzielanej przez 28 państw członkowskich, co służy wzmocnieniu głosu UE w globalnej debacie na temat rozwoju. Artykuł skupia się na unijnej pomocy rozwojowej w kontekście obchodzonego w 2015 r. Europejskiego Roku na rzecz Rozwoju. W pierwszej części artykułu podjęto próbę zdefiniowania pomocy rozwojowej. Drugi podrozdział dotyczy zarysu historycznego zjawiska w Unii Europejskiej. Następny fragment skupia się na założeniach unijnej polityki rozwojowej. Kolejna część poświęcona jest Milenijnym Celom Rozwoju. To właśnie termin realizacji ośmiu celów do roku 2015 stał za decyzją, aby w Unii Europejskiej rok ten obchodzono jako Europejski Rok na rzecz Rozwoju. Rok tematyczny ma na celu uświadomienie opinii publicznej, dokąd trafia unijna pomoc oraz jakimi sposobami Unia mierzy się z ubóstwem. Ostatnią część poświęcono efektywności pomocy rozwojowej. Pomoc unijna w tym artykule będzie oznaczać pomoc udzielaną bezpośrednio przez Unię Europejską oraz przez państwa członkowskie.

JOANNA ORNOCH

Współpraca handlowa oraz perspektywy umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską a państwami Mercosur

Celem artykułu jest przeanalizowanie procesu negocjacji umowy stowarzyszeniowej między Unią Europejską (UE) a Wspólnym Rynkiem Południa (Mercosur) w kontekście wzajemnej wymiany handlowej. Powstanie tego ugrupowania stało się bodźcem do aktywizacji polityki UE w stosunku do państw Mercosur i zapoczątkowało prace nad podpisaniem kompleksowej umowy stowarzyszeniowej, obejmującej stworzenie strefy wolnego handlu między tymi podmiotami. Niniejszy artykuł zawiera charakterystykę wymiany handlowej między UE a państwami Mercosur oraz omówienie najważniejszych kwestii spornych dotyczących wzajemnej liberalizacji handlu, stanowiących główną przeszkodę na drodze do osiągnięcia porozumienia.

RENATA POPIOŁEK

Wpływ polityki konkurencyjności Unii Europejskiej na rynek pracy w Polsce

Artykuł porusza tematykę polityki konkurencyjności Unii Europejskiej (UE) jako narzędzia wspomagającego funkcjonowanie, kształtowanie się i uwarunkowania obszaru rynku pracy w Polsce. Jest to próba zastanowienia się nad zjawiskiem polityki konkurencyjności Unii Europejskiej i jej oddziaływania na rynek pracy w Polsce. Jego celem jest ukazanie korelacji między polityką konkurencyjności UE a rynkiem pracy w Polsce.

MACIEJ GÓRECKI

Wpływ praktyk ograniczających konkurencję (kartele, nadużywanie pozycji dominującej) na interesy konsumentów w Unii Europejskiej

Nielegalne porozumienia ograniczające konkurencję, zawierane przez podmioty gospodarcze oraz wykorzystywanie przez przedsiębiorstwa pozycji dominującej to jedne z największych zagrożeń dla interesów europejskich konsumentów. Potwierdzają to liczne decyzje Komisji Europejskiej, nakładającej bardzo wysokie grzywny na podmioty dopuszczające się tego typu działań. W decyzjach tych negatywny wpływ sprzecznych z prawem ograniczeń konkurencji na sytuację konsumenta na rynku jest wyraźnie widoczny, tym bardziej, że praktyki te były stosowane praktycznie we wszystkich gałęziach gospodarki, dotyczyły najbardziej znanych przedsiębiorstw oraz naruszały interesy nabywców ze wszystkich państw Unii Europejskiej.

EWELINA MUSIK

Unia Europejska w walce z narkobiznesem – implementacja działań na poziomie międzynarodowym

Unia Europejska (UE) od lat zmagą się z narkotykowym problemem, który stanowi poważne zagrożenie dla europejskiego bezpieczeństwa w wielu aspektach. W celu jego rozwiązania państwa unijne realizują wspólnie politykę antynarkotykową, której jednym z priorytetów jest współpraca międzynarodowa na rzecz zwalczania nielegalnych substancji narkotycznych. Artykuł przedstawia działania, inicjatywy i porozumienia międzynarodowe podejmowane przez Unię Europejską w ramach prowadzonej polityki antynarkotykowej, jednocześnie pokazując szeroki zakres przedmiotowy i geograficzny unijnego współdziałania antynarkotykowego.

Abstracts

SYLWIA K. MAZUR

Development assistance as one of the pillars of the European Union in the context of the European Year for Development

The European Union is the largest world's aid donor. EU institutions not only guarantee direct support for developing countries, but they also play a coordinating role in case of aid granted by 28 State Members which makes the EU's voice heard in the global debate concerning development. The article is focused on the EU's development assistance in the context of the European Year for Development in 2015. In the first part of the article there is a definition of development assistance. The second subchapter concerns the historical overview of the phenomenon. The next passage is focused on the EU development policy assumptions. The next part concerns Millennium Development Goals. These eight goals made the year 2015 become the European Year for Development in the European Union. This thematic year is supposed to inform the general public where the Union's assistance goes to and how it fights against poverty. The last part concerns the effectiveness of the development assistance. The EU's assistance in this article means the aid granted directly by the European Union and its State Members.

JOANNA ORNOCH

Trade cooperation and the perspectives of an association agreement between the European Union and the Member States of Mercosur

The aim of this article is to make an analysis of the process of negotiating the association agreement between the European Union and the Common Market of the South (Mercosur) in the context of common trade. The creation of this group brought a new impetus to the EU's policy towards Mercosur and started work on signing a complex association agreement, concerning the creation of a free trade zone between the parties. This article comprises a characterization of the trade exchange between the EU and the Mercosur, as well as the description of the most important contentious issues concerning trade liberalisation which are the main obstacle to reaching an agreement.

RENATA POPIOŁEK

**Influence of the competition policy
of the European Union on the labour market in Poland**

The article concerns the competition policy of the European Union (UE) as a supporting tool for the creation, working and conditioning of the labour market in Poland. It is an attempt to consider the competition phenomenon of the European Union and its influence on the labour market in Poland. Its aim is to underline the correlation between the EU's competition policy and the Polish labour market.

MACIEJ GÓRECKI

**Influence of anti-competitive practices (cartels, abuse of a dominant position)
on the interests of consumers in the European Union**

Illegal anti-competitive agreements signed by business entities and using a dominant position are one of the threats to the interests of European consumers. It is confirmed by numerous decisions of the European Commission imposing very stiff fines on the companies which break the rules. The negative influence of these illegal anti-competitive practices on the situation of the consumer is clear, especially because such practices have been used in all sectors of economy and concerned the most well-known businesses, as well as affecting the interests of the consumers of all Member States of the European Union.

EWELINA MUSIK

**The European Union's fight against drug trafficking
– implementation of international activities**

The European Union (EU) has been facing the drug issue imposing a serious threat to the European security for years. To solve the problem EU states implement a common anti-drug policy whose one of the priorities is international cooperation in the fight against illicit substances. The article introduces the activities, initiatives and international agreements of the European Union concerning anti-drug policy, at the same time, showing a wide subject and geographic scope of the Union's anti-drug cooperation.

Punkty Informacji Europejskiej Europe Direct w Polsce 2015

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kłodzko

ul. Stefana Okrzei 6, 57-300 Kłodzko
tel. (74) 867 14 50, faks (74) 867 14 50
e-mail: europedirect-klodzko@edklodzko.pl
www: <http://www.edklodzko.pl/>

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Legnica

ul. Stefana Okrzei 12, 59-220 Legnica
tel./faks (76) 862 12 42
e-mail: europedirect.legnica@gmail.com
www: [www: www.europedirect-legnica.pl](http://www.europedirect-legnica.pl)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Wrocław

ul. Legnicka 65, 54-206 Wrocław
tel. 71 723 73 51
e-mail: europedirect-wroclaw@europedirect-wroclaw.pl
www: [www: www.europedirect-wroclaw.pl](http://www.europedirect-wroclaw.pl)

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Bydgoszcz

ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz
tel. (52) 567 00 18, faks (52) 567 00 69
e-mail: europedirect-bydgoszcz@byd.pl
www: [www: www.europedirect-bydgoszcz.byd.pl](http://www.europedirect-bydgoszcz.byd.pl)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Toruń

ul. Grunwaldzka 25b, 87-100 Toruń
tel. (52) 567 00 09, faks (52) 567 07 37
e-mail: europedirect-torun@byd.pl
www: [www: www.europedirect-torun.byd.pl](http://www.europedirect-torun.byd.pl)

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Lublin

ul. Przechodnia 4, 20-003 Lublin
tel. (81) 534 61 91, faks (81) 534 61 92
e-mail: europedirect-lublin@europe-direct.lublin.pl
www: www.europe-direct.lublin.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Zamość

ul. Akademicka 4, 22-400 Zamość
tel. (84) 677 67 76, faks (84) 677 67 15
e-mail: europedirect-zamosc@wszia.edu.pl
www: www.europedirect-zamosc.wszia.edu.pl

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Zielona Góra

ul. Podgórna 7, pok. 105, 65-057 Zielona Góra
tel. (68) 452 71 44, faks (68) 452 71 80
e-mail: europedirect-zielonagora@lubuskie.uw.gov.pl
www: www.europedirect-zielonagora.lubuskie.uw.gov.pl

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Piotrków Trybunalski

ul. Dąbrowskiego 20, 97-300 Piotrków Trybunalski
tel. (44) 649 76 62, faks (44) 649 76 61
e-mail: europedirect-piotrkow@piotrkow.info.pl
www: www.europe-direct.piotrkow.info.pl

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kraków

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 26 81, faks (12) 632 47 95
e-mail: europedirect-krakow@transfer.edu.pl
www: www.europe-direct.krakow.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Tarnów

ul. Graniczna 8A, 33-100 Tarnów
tel. (14) 692 49 79
e-mail: europedirect-tarnow@europim.pl
www: www.europedirect-tarnow.europim.pl

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Ostrołęka

ul. Baśniowa 14, 07-410 Ostrołęka
tel. (29) 760 30 45, faks (29) 760 30 45
e-mail: europedirect-ostroleka@europedirect-ostroleka.pl
www: <http://www.europedirect-ostroleka.pl/pie/>

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Piaseczno

pl. Piłsudskiego 9, 05-500 Piaseczno
tel. (22) 716 02 00, faks (22) 716 79 73
e-mail: europedirect-piaseczno@piaseczno.eu
www: [www: www.europe-direct.piaseczno.eu](http://www.europe-direct.piaseczno.eu)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Warszawa

ul. Smolna 4, pok. 014, 00-375 Warszawa
tel. (22) 443 03 69, faks (22) 443 07 98
e-mail: europedirect-warszawa@um.warszawa.pl
www: [www: www.europedirect.um.warszawa.pl](http://www.europedirect.um.warszawa.pl)

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Opole

ul. Spychalskiego 1a, 45-716 Opole
tel. (77) 403 36 41, faks (77) 403 36 09
e-mail: europedirect-opole@ocrg.opolskie.pl
www: [www: www.europedirect-opole.ocrg.opolskie.pl](http://www.europedirect-opole.ocrg.opolskie.pl)

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Przemyśl

ul. Wybrzeże Ojca Świętego Jana Pawła II 2, 37-700 Przemyśl
tel. (16) 679 38 86
e-mail: europedirect-przemysl@wspia.eu
www: [www: www.europedirect-przemysl.wspia.eu](http://www.europedirect-przemysl.wspia.eu)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Rzeszów

ul. Juliusza Słowackiego 16 (CH Agora Pasaż), 35-060 Rzeszów
tel. (17) 866 01 08
e-mail: europedirect-rzeszow@europedirect-rzeszow.pl
www: [www: www.europedirect-rzeszow.pl](http://www.europedirect-rzeszow.pl)

WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Białystok

ul. Brukowa 28, lok. 8, 15-889 Białystok
tel. (85) 744 24 43, faks (85) 653 77 53
e-mail: europedirect-bialystok@bia.pl
www: www.europe-direct.bialystok.pl

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Dzierżon

ul. Wojska Polskiego 3, 82-440 Dzierżon
tel. (55) 276 00 37
e-mail: europedirect-dzierzgon@dzierzgon.com.pl
www: www.europedirect-dzierzgon.com

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Słupsk

ul. Podgórna 1/1, 76-200 Słupsk
tel. (59) 842 30 21, faks (59) 842 30 21
e-mail: europedirect-slupsk@europedirect.slupsk.eu
www: www.europedirect.slupsk.eu

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Bielsko-Biała

ul. Słowackiego 17a, 43-300 Bielsko-Biała
tel. (33) 812 35 20, faks (33) 812 35 20
e-mail: europedirect-bielsko-biala@ksiaznica.bielsko.pl
www: www.europedirect-bielsko-biala.bielsko.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Śląsk

ul. Bojkowska 37, 40-100 Gliwice
tel. (32) 461 29 23
e-mail: europedirect-slask@gapr.pl
www: www.europedirect-slask.gapr.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Katowice

ul. Kościuszki 6, 40-049 Katowice
tel. (32) 733 09 19, faks (32) 209 17 01 wew. 25
e-mail: europedirect-katowice@europedirect-katowice.pl
www: www.europedirect-katowice.pl

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kielce

ul. Warszawska 25, lok. 4, 25-512 Kielce

tel. (41) 344 50 01, faks (41) 344 50 01

e-mail: europedirect-kielce@wp.pl

www: www.europedirect-kielce.szpp.eu

WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olecko

ul. Kolejowa 31, lok. 2, 19-400 Olecko

tel. (87) 621 05 83, faks (87) 621 05 83

e-mail: europedirect-olecko@europedirect-olecko.pl

www: www.europedirect-olecko.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olsztyn

ul. Lubelska 43A pok.112, 10-410 Olsztyn

tel. (89) 535 48 43, faks (89) 535 48 43

e-mail: europedirect-olsztyn@europedirect-olsztyn.pl

www: www.europedirect-olsztyn.pl

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Ostrów Wielkopolski

ul. Budowlanych 5, 63-400 Ostrów Wielkopolski

tel./faks (62) 735 55 48

e-mail: europedirect-ostrowwielkopolski@ctiw.pl

www: www.europedirect-ostrowwielkopolski.ctiw.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań

tel. (61) 852 16 70, faks (61) 852 13 16

e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl

www: www.europe-direct.poznan.pl

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kołobrzeg

ul. Ratuszowa 13, pok. 214, 78-100 Kołobrzeg

tel. (94) 355 15 33, faks (94) 355 15 83

e-mail: europedirect-kolobrzeg@kolobrzeg.eu

www: www.europe-direct.kolobrzeg.eu

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Szczecin

ul. Piłsudskiego 40-42, pok. 330, 70-421 Szczecin

tel. (91) 421 12 61, faks (91) 421 11 41

e-mail: europedirect-szczecin@wzp.pl

www: www.europedirect-szczecin.eu